

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

**Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς, του
οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος**

Διπλωματική Εργασία

Θέμα: «Το αδίκημα της απιστίας στο νέο Ποινικό Κώδικα»

Λουκία Ε. Ευθυμιάδου

Επιβλέπων Καθηγητής: Δημήτριος Λάζαρος Κόρος

Αθήνα, Ιούνιος 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Λουκίας Ε. Ευθυμιάδου που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της συγγραφέας/δημιουργού, ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της συγγραφέας/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών της δικαιωμάτων.

«Το αδίκημα της απιστίας στο νέο Ποινικό Κώδικα»

Λουκία Ε. Ευθυμιάδου

A.M.: 511753

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας :

Α΄ Επιβλέπων Καθηγητής: Κόρος Δημήτριος Λάζαρος

Β΄ Επιβλέπων Καθηγητής: Πετρόπουλος Βασίλειος

Αθήνα, Ιούνιος 2026

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εστιάζει στις μεταρρυθμίσεις που επήλθαν στην αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας (α.390 ΠΚ) μετά την εφαρμογή του νέου Ποινικού Κώδικα (Ν. 4619/2019). Η εργασία στηρίζεται σε κριτική βιβλιογραφική μελέτη και σε επισκόπηση της νομολογίας.

Η διπλωματική εργασία διαρθρώνεται σε τρία κύρια μέρη. Ειδικότερα, στο πρώτο Κεφάλαιο αναπτύσσεται η έννοια του εννόμου αγαθού της περιουσίας και παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη της διάταξης του άρθρου του εγκλήματος της απιστίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε υπό το πρίσμα του βαυαρικού/γερμανικού δικαίου και των δομικών χαρακτηριστικών της ελληνικής κοινωνίας. Στο δεύτερο Κεφάλαιο αναλύονται οι όροι της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης της διάταξης του α. 390 ΠΚ, -ήτοι η έννοια του διαχειριστή της ξένης περιουσίας, οι μορφές άπιστης διαχείρισης, οι προϋποθέσεις επέλευσης βέβαιης και οριστικής ζημίας, η κατάφαση ύπαρξης αιτιώδους συνδέσμου, καθώς και ζητήματα απόπειρας, συμμετοχής και συρροής-, όπως αυτοί διαμορφώθηκαν μετά τις μεταρρυθμίσεις του Ν. 4619/2019. Στο τρίτο Κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας διερευνάται το ισχύον καθεστώς δίωξης του εγκλήματος της απιστίας, η ειδική ρύθμιση περί κατ' έγκληση δίωξης σε περιπτώσεις τέλεσης του εγκλήματος της απιστίας κατά της περιουσίας χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, η ανάδειξη της απιστίας ως εγκλήματος του «λευκού περιλαιμίου», καθώς και η επίδραση της αντεγκληματικής πολιτικής στην ποινική τυποποίηση του εγκλήματος της απιστίας.

Η εργασία καταλήγει σε κριτική αξιολόγηση των τροποποιήσεων του Ν. 4619/2019, αναγνωρίζοντας αφενός την προσπάθεια εξορθολογισμού του ποινικού δικαίου, και επισημαίνοντας, αφετέρου τις δομικές αστοχίες του.

Λέξεις- Φράσεις κλειδιά: Το έγκλημα της απιστίας (α.390 ΠΚ), έννομο αγαθό περιουσίας, Ν. 4619/2019, κανόνες επιμελούς διαχείρισης, βέβαιη και οριστική ζημία, υπηρεσιακή απιστία, κατ' έγκληση δίωξη, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, πιστωτική απιστία, έγκλημα «λευκού περιλαιμίου», εγκλήματα των ισχυρών, «ιδιωτικοποίηση» ποινικού δικαίου.

ABSTRACT

This master's thesis examines the reforms affecting the objective and subjective elements of the offence of breach of trust (article 390 of Penal Code) following the enactment of the new Penal Code (Law 4619/2019). The study is grounded in a critical review of the scholarly literature and a systematic survey of relevant case law.

The dissertation is organized in three principal parts. The first chapter develops the concept of the legally protected interest of property and traces the historical evolution of the statutory provision on breach of trust, as shaped by Bavarian/German doctrine and by structural features of Greek society. The second chapter analyses the constituent elements of article 390 PC, namely the notion of the custodian/manager of another's property, the various forms of unfaithful management, the conditions for the occurrence of a certain and definitive patrimonial loss, the establishment of a causal nexus, and issues relating to attempt, participation and concurrence of offences, as reconfigured by the reforms introduced by Law 4619/2019. The third chapter investigates the current prosecution regime for breach of trust, with particular attention to the special rule providing for prosecution upon complaint in cases where the offence is committed against the assets of credit institutions, the emergence of breach of trust as a white-collar crime, and the impact of criminal-policy choices on the doctrinal shaping and practical application of the offence.

The thesis concludes with a critical assessment of the amendments effected by Law 4619/2019, acknowledging the legislature's effort to rationalize criminal law, while highlighting persistent structural deficiencies, notably in the delimitation between legitimate entrepreneurial risk and criminally culpable mismanagement.

Keywords: Breach of trust (article 390 PC), property as legally protected interest, Law 4619/2019, rules of diligent management, certain and definitive patrimonial loss, service-related breach of trust, prosecution upon complaint, credit institutions, credit-related breach of trust, white-collar crime, crimes of the powerful, privatization of criminal law.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ABSTRACT.....	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	6
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
Κεφάλαιο 1^ο: Η έννοια της περιουσίας και η εξέλιξη της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας.	11
1. Το έννομο αγαθό της περιουσίας	11
1.1. Η νομική θεωρία	12
1.2. Η οικονομική θεωρία	12
1.3. Η νομικοοικονομική θεωρία	13
2. Η σχέση του εννόμου αγαθού της περιουσίας και της ιδιοκτησίας	13
3. Ιστορική αναδρομή στις διατάξεις του εγκλήματος της απιστίας	14
3.1. Ο Ποινικός Νόμος του 1834	14
3.2. Η προσθήκη του α.402 ^α στον Ποινικό Νόμο δια του Ν. ΓΨΕ'/1911.....	16
3.3. Ο Ποινικός Κώδικας του 1950	17
3.4. Το αδίκημα της απιστίας μετά το Ν. 4619/2019	18
3.4.1. Η ενσωμάτωση της «υπηρεσιακής απιστίας» στην απιστία της διάταξης του α.390 ΠΚ	21
Κεφάλαιο 2^ο: Το έγκλημα της απιστίας (α. 390 ΠΚ)	24
1. Η διάταξη του α. 390ΠΚ	24
1.1. Το προστατευόμενο έννομο αγαθό	24
1.2. Υπαγωγή του εγκλήματος της απιστίας στις επιμέρους κατηγορίες εγκλημάτων	25

2. Η αντικειμενική υπόσταση της διάταξης του α. 390ΠΚ	27
2.1. Η έννοια του διαχειριστή ή του επιμελητή της ξένης περιουσίας	28
2.2. Θεμέλια της διαχειριστικής εξουσίας: Νόμος ή Δικαιοπραξία	30
2.3. Η άπιστη διαχείριση	31
2.3.1. Η θεωρία της κατάχρησης της αντιπροσωπευτικής εξουσίας διάθεσης	31
2.3.2. Η θεωρία της διάρρηξης της πίστης	32
2.3.3. Η εξωτερική και δικαιοπρακτική μορφή της ζημιώδους πράξης	32
2.4. Η διαπίστωση της ύπαρξης περιουσιακής ζημίας	33
2.4.1. Ο βέβαιος χαρακτήρας της περιουσιακής ζημίας	34
2.4.2. Ο οριστικός χαρακτήρας της περιουσιακής ζημίας	34
2.4.3. Η διακινδύνευση της περιουσίας ως βλάβη	35
2.5. Κατάφαση ύπαρξης αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της πλημμελούς άσκησης των διαχειριστικών καθηκόντων και της επέλευσης της βέβαιης και οριστικής ζημίας	37
3. Η υποκειμενική υπόσταση της διάταξης του α. 390ΠΚ	38
4. Ειδικά ζητήματα	39
4.1. Απόπειρα	39
4.2. Συμμετοχή	39
4.3. Ζητήματα Συρροής	40
4.3.1. Συρροή του εγκλήματος της απιστίας με το έγκλημα της υπεξαίρεσης (α.375 ΠΚ)	40
4.3.2. Συρροή του εγκλήματος της απιστίας με το έγκλημα της απάτης (α.386 ΠΚ)	41
4.3.3. Περιπτώσεις αληθινής πραγματικής συρροής του εγκλήματος της απιστίας με λοιπές διατάξεις του ΠΚ	41
4.3.4. Η επικουρική σχέση μεταξύ του εγκλήματος της απιστίας και του εγκλήματος του α.24 παρ. 4 του Ν. 4689/2020 για την παράνομη διαχείριση πόρων της ΕΕ	41
5. Εναλλακτικές μορφές περάτωσης της ποινικής διαφοράς	42
Κεφάλαιο 3^ο : Η δίωξη του εγκλήματος της απιστίας	45

1. Το ισχύον καθεστώς δίωξης του εγκλήματος της απιστίας	45
1.1. Η αρχική πρόβλεψη της διατήρησης της αυτεπάγγελτης δίωξης της κακουργηματικής απιστίας στο Ν. 4619/2019	45
1.2. Η κατ' έγκληση δίωξη της κακουργηματικής απιστίας κατά χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	48
1.2.1. Επικρίσεις και ζητήματα συνταγματικότητας της κατ' έγκλησης δίωξης του εγκλήματος της απιστίας κατά της παρουσίας του τραπεζικού ιδρύματος	48
2. Το έγκλημα της απιστίας και το «έγκλημα του λευκού περιλαιμίου»	51
2.1. Η έννοια του εγκλήματος του λευκού περιλαιμίου	51
2.2. Το έγκλημα του λευκού περιλαιμίου στη σύγχρονη πραγματικότητα	52
2.3. Το έγκλημα της απιστίας ως έγκλημα των ισχυρών	54
3. Η αντεγκληματική πολιτική απέναντι στο έγκλημα της απιστίας	55
3.1. Η έννοια της αντεγκληματικής πολιτικής	55
3.2. Η επίδραση της αντεγκληματικής πολιτικής στη νομοτυπική διαμόρφωση του εγκλήματος της απιστίας μετά τον Ν. 4619/2019	56
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	61
A. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	61
B. ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ– ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	63
Γ. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ	65

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.	Άρθρο
αδημ.	Α δημοσίευτη
ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Βλ.	Βλέπε
ΔΣΑ	Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Ε.	Ένωση Εισαγγελέων Ελλάδας
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Εφ	Εφετείο
ΜΑΕ	Μονοπρόσωπη Ανώνυμη Εταιρεία
ΜΕΔ	Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια
Ν.	Νόμος
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ό.π.	Όπως παραπάνω
Ο.Τ.Α.	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
παρ.	Παράγραφος
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη
σ.	Σελίδα
Σ	Σύνταγμα
Συμβ	Συμβούλιο
Τμ.	Τμήμα
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδας
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠΝ	Ποινικός Νόμος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία επιχειρεί να αναλύσει τις μεταρρυθμίσεις που εισήγαγε ο νέος Ποινικός Κώδικας (Ν. 4619/2019) στην αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας· του κατ' εξοχήν εγκλήματος της εσωτερικής προσβολής του εννόμου αγαθού της περιουσίας από τον ίδιο τον εγγυητή αυτής, ήτοι από τον διαχειριστή ή επιμελητή της. Προς τούτο, αναλύεται αρχικά η έννοια του εννόμου αγαθού της περιουσίας και η κυρίαρχη στην ελληνική έννομη τάξη θεωρία περί προσδιορισμού του εν λόγω εννόμου αγαθού. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο, εντός του οποίου διαμορφώθηκε η διάταξη του εγκλήματος της απιστίας στον ελληνικό ΠΚ. Πιο συγκεκριμένα, η ιστορική αναδρομή της παρούσας εργασίας εκκινά από την τομή της θεωρητικής κατοχύρωσης του εγκλήματος της απιστίας, -ήτοι από τον βαυαρικό ΠΚ του 1813 και τη χρήση αυτού ως προτύπου για τον μετέπειτα ελληνικό Ποινικό Νόμο του 1834-, επεξηγεί τους λόγους που καθόρισαν την ποινική τυποποίηση του εγκλήματος της απιστίας στον ΠΚ του 1950, προκειμένου να καταλήξει στους δικαιοπολιτικούς λόγους αναμόρφωσης και εξορθολογισμού της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας υπό το πρίσμα του Ν. 4619/2019.

Πέραν των μεταρρυθμίσεων επί της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απιστίας δια της προσθήκης δύο διευκρινιστικού τύπου στοιχείων, καθώς και της συστολής του αξιοποιούν, ο Ν. 4619/2019 δια της ενσωμάτωσης της «υπηρεσιακής απιστίας» στην διάταξη της κοινής απιστίας, αλλά και της κατάργησης του Ν. 1608/1950 περί καταχραστών δημοσίου χρήματος εξάλειψε το παράδοξο της επιβολής ποινών, οι οποίες τοποθετούσαν την εγγύηση της δημόσιας περιουσίας σε όμοια ποινικά αξιολογική κλίμακα με τις διατάξεις για την προστασία της ανθρώπινης ζωής.

Η μεταρρύθμιση, όμως, η οποία αποτέλεσε αντικείμενο οξείας αντιπαράθεσης στη νομολογία και στη θεωρία είναι η επιλογή του νομοθέτη να θεσπίσει εξαίρεση στον τρόπο δίωξης της κακουργηματικής απιστίας που στρέφεται κατά της περιουσίας χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Αφενός οι αιχμές περί αντισυνταγματικότητας, «κρυπτοαμνηστίας», ιδιωτικοποίησης του ποινικού δικαίου και τοποθέτησης της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας ως εγκλήματος του «λευκού περιλαιμίου» στο «ποινικό απυρόβλητο», κι αφετέρου η επιχειρηματολογία περί αναγκαιότητας εξυγίανσης και εύρυθμης λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος που λόγω της οικονομικής κρίσης αντιμετώπισε αύξηση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων, αναδεικνύουν τα όρια του ποινικού δικαίου στη σύγχρονη συναλλακτική ζωή.

Κεφάλαιο 1^ο: Η έννοια της περιουσίας και η εξέλιξη της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας.

1. Το έννομο αγαθό της περιουσίας

Ο νέος Ποινικός Κώδικας τέθηκε σε ισχύ με τον Ν.4619/2019, όπως αυτός τροποποιήθηκε με τους Ν. 4623/2019, 4637/2019, 4855/2021, 4871/2021, 5090/2024, 5172/2025 και 5232/2025, και ισχύει σήμερα. Με το νέο ΠΚ¹ τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, -τα οποία προβλέπονταν στο 23^ο Κεφάλαιο του ΠΚ-, και τα εγκλήματα κατά της περιουσίας, -τα οποία προβλέπονταν στο 24^ο Κεφάλαιο του ΠΚ-, συγχωνεύτηκαν στο 23^ο Κεφάλαιο του ΠΚ με τίτλο «Εγκλήματα κατά περιουσιακών αγαθών». Βέβαια, η εν λόγω συγχώνευση δεν επέφερε ουσιώδεις δογματικές συνέπειες, καθώς εξακολουθεί να υφίσταται η εννοιολογική διάκριση, -ακόμα και ως διακριτά υποκεφάλαια-, μεταξύ του αγαθού της ιδιοκτησίας και της περιουσίας.² Επιπρόσθετα, έναν ακόμη λόγο που καθιστά εφικτή την διάκριση μεταξύ των δύο προαναφερθέντων αγαθών συνιστά το γεγονός ότι με τις τροποποιήσεις του νέου ΠΚ δεν επήλθε κάποια σημαντική μεταβολή στη νομοτυπική περιγραφή των αντικειμενικών και υποκειμενικών υποστάσεων των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας, αντίστοιχα.³ Επομένως, ακόμα και με την διαμόρφωση ενός κεφαλαίου υπό τον νέο ΠΚ, γίνεται λόγος για ένα ατομικό έννομο αγαθό περιουσιακού χαρακτήρα, δίχως ωστόσο τα αγαθά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας να ταυτίζονται εννοιολογικά.⁴

Για τον προσδιορισμό της έννοιας της περιουσίας υπό το πρίσμα του ποινικού δικαίου έχουν αναπτυχθεί αρκετές θεωρίες, σημαντικότερες εκ των οποίων είναι η νομική⁵, η οικονομική⁶, και η νομικοοικονομική θεωρία⁷.

¹ Βλ. Κεφάλαιο 1^ο, υπό 3.4.

² Θ., Παπακυριάκου, «Το αδίκημα της απιστίας στον νέο ΠΚ ως χαρακτηριστικό παράδειγμα του νέου δικαιοπολιτικού μοντέλου προστασίας των εννόμων αγαθών της ιδιοκτησίας και περιουσίας», σε ΕΣΔΙ, ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ «Ο ΝΕΟΣ ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ – Ο ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ», Θεσσαλονίκη, 2019, σ. 8, διαθέσιμο στο: https://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2019/papakyriakou_2019.pdf.

³ Στο ίδιο, σ. 8.

⁴ Ν., Μπιτζιλέκης, *Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας*, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2023, σ. 1-2.

⁵ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 1^ο, υπό 1.1.

⁶ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 1^ο, υπό 1.2.

⁷ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 1^ο, υπό 1.3.

1.1. Η νομική θεωρία

Σύμφωνα με τους υποστηριχτές της νομικής θεωρίας, η περιουσία αποτελεί το σύνολο των περιουσιακών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του φορέα, και δη ανεξαρτήτως εάν τα εν λόγω δικαιώματα και υποχρεώσεις δύνανται να αξιολογηθούν οικονομικά.⁸ Επομένως, σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία, για να επέλθει βλάβη στην περιουσία του φορέα, θα πρέπει να σημειωθεί απώλεια ενός δικαιώματος ή ανάληψη κάποιας υποχρέωσης.⁹

Η νομική θεωρία για την οριοθέτηση της έννοιας της περιουσίας επικρίθηκε αρκετά, και ήδη στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχει εγκαταλειφθεί. Ως βασικό μειονέκτημα της εν λόγω θεωρίας αξίζει να επισημανθεί το γεγονός ότι η νομική θεωρία δεν επιτρέπει το συμψηφισμό μεταξύ της ζημίας ως αποτέλεσμα της άδικης πράξης με το πιθανό κέρδος που μπορεί να προήλθε από την τελεσθείσα πράξη, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν τελικά πράγματι επήλθε μείωση στην περιουσία του φορέα. Επιπρόσθετα, εάν για τον προσδιορισμό της έννοιας της περιουσίας υιοθετηθεί η νομική θεωρία, εκτός των στενών ορίων της έννοιας της περιουσίας αφενός καταλείπονται περιστάσεις με οικονομικό περιεχόμενο που δεν δύνανται να λάβουν συγκεκριμένο αντικείμενο δικαιώματος, -όπως για παράδειγμα η πελατεία ή η προσδοκία-, αφετέρου υπάγονται στην έννοια της περιουσίας δικαιώματα που έχουν μόνο συναισθηματική αξία, -όπως για παράδειγμα μία παλιά φωτογραφία.¹⁰

1.2. Η οικονομική θεωρία

Σε αντίθεση με τη νομική θεωρία, η οικονομική θεωρία προσδιορίζει την περιουσία ως το άθροισμα των οικονομικών αγαθών του φορέα, ανεξαρτήτως εάν αυτά γίνονται αποδεκτά ή επιδοκιμάζονται από την εκάστοτε έννομη τάξη. Συνεπώς, επίκεντρο της εν λόγω θεωρίας είναι η δυνατότητα της αξίας ενός αγαθού να μετρηθεί λογιστικά.¹¹

⁸ Γ. Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 5.

⁹ Στο ίδιο, σ. 6.

¹⁰ Παύλου, Στ. & Μπέκας, Γ., *ΠΟΙΝΙΚΟ ΙΙΙ, Εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας, Περιουσίας & Ζωής*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2011, σ. 247.

¹¹ Γ. Κατσαούνης, *ό.π.*, σ. 7.

1.3. Η νομικοοικονομική θεωρία

Η νομικοοικονομική θεωρία αναπτύχθηκε προκειμένου να εξαλειφθούν τα ελαττώματα της οικονομικής θεωρίας για τον προσδιορισμό της έννοιας της περιουσίας. Κατά τα προτάγματα της νομικοοικονομικής θεωρίας, η περιουσία συνιστά το άθροισμα των αγαθών του προσώπου με χρηματική αξία, όπως αυτό προκύπτει κατόπιν της αφαίρεσης όλων των υποχρεώσεων του προσώπου. Αναγκαία, όμως, προϋπόθεση για τον προσδιορισμό κατά αυτόν τον τρόπο της έννοιας της περιουσίας αποτελεί η αποδοχή του εν λόγω αθροίσματος των αγαθών του προσώπου από την έννομη τάξη. Επομένως, τα αγαθά δίχως οικονομική αξία και οικονομικές σχέσεις, -όπως για παράδειγμα απαιτήσεις από παράνομη ή ανήθικη αιτία-, εκφεύγουν των ορίων της νομικοοικονομικής θεωρίας, κι άρα και της έννομης προστασίας.¹² Σημειώνεται ότι η πλειοψηφία της σύγχρονης νομολογίας ασπάζεται τη συγκεκριμένη θεωρία κατά τον προσδιορισμό της έννοιας της περιουσίας.

2. Η σχέση του εννόμου αγαθού της περιουσίας και της ιδιοκτησίας

Ως ιδιοκτησία νοείται το εμπράγματο δικαίωμα επί συγκεκριμένου πράγματος κατά τα ειδικώς οριζόμενα στις διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Στο ποινικό δίκαιο γίνεται δεκτό ότι στην έννοια της ιδιοκτησίας υπάγεται οποιοδήποτε πράγμα, ακόμα κι αν αυτό δεν δύναται να αποτιμηθεί χρηματικά, αρκεί να είναι δεκτικό εξουσίασης.¹³ Πιο συγκεκριμένα, τα έννομα αγαθά που εντάσσονται στην έννοια της ιδιοκτησίας εξυπηρετούν τον άνθρωπο και αποτελούν προέκταση της «ζωτικής σφαίρας» της προσωπικότητάς του.¹⁴

Οι έννοιες της ιδιοκτησίας και της περιουσίας δεν είναι υπάλληλες, αλλά αντιθέτως τέμνονται μεταξύ τους, καθώς υφίστανται αντικείμενα ιδιοκτησίας που δεν συνιστούν αγαθά περιουσίας, -όπως για παράδειγμα μία φωτογραφία-, κι αντιστοίχως αντικείμενα περιουσίας που δεν συνιστούν αγαθά ιδιοκτησίας, -όπως τα άυλα αγαθά.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του ποινικού νομοθέτη κατά την στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης των εγκλημάτων κατά

¹² Παύλου, Στ. & Μπέκας, Γ., *ΠΟΙΝΙΚΟ ΙΙΙ, Εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας, Περιουσίας & Ζωής*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2011, σ. 249.

¹³ Ν., Μπιτζιλέκης, *Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας*, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2023, σ. 3.

¹⁴ Στο ίδιο, σ. 3.

της περιουσίας υπάγεται αφενός η ζημία της περιουσίας του φορέα, κι αφετέρου η πράξη με την οποία επήλθε η προσβολή στην περιουσία του.¹⁵ Για το λόγο αυτό, στα εγκλήματα κατά της περιουσίας περιγράφονται συγκεκριμένοι τύποι προσβολής του εννόμου αγαθού. Πιο συγκεκριμένα, οι τύποι προσβολής αφορούν την ιδιότητα ή την θέση ευθύνης του δράστη και την εκμετάλλευση αυτής¹⁶, την ανάγκη του θύματος ή την εξαπάτηση αυτού, προκειμένου να αποδοθεί μεγαλύτερη κοινωνική και ηθική απαξία στην άδικη πράξη, διαφοροποιώντας κατά αυτόν τον τρόπο το έγκλημα από την αδικοπραγία του αστικού δικαίου.¹⁷ Αντιθέτως, στα εγκλήματα ιδιοποίησης το ενδιαφέρον του ποινικού νομοθέτη στρέφεται στην αποστέρηση ή στη διάρρηξη της κοινωνικό-πραγματικής σχέσης μεταξύ του ιδιοκτήτη και του πράγματος, και στην υποκατάσταση στην προαναφερθείσα σχέση του ιδιοκτήτη από τον δράστη του εγκλήματος ιδιοποίησης.¹⁸

3. Ιστορική αναδρομή στις διατάξεις του εγκλήματος της απιστίας

3.1. Ο Ποινικός Νόμος του 1834

Το ρωμαϊκό και το γερμανικό δίκαιο των ύστερων μεσαιωνικών και νεότερων χρόνων αποτελούν τα θεμέλια του εγκλήματος της απιστίας, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί στη σύγχρονη εποχή ως αδίκημα κατά του εννόμου αγαθού της περιουσίας. Τομή για την θεωρητική κατοχύρωση της εν λόγω διάταξης συνιστά το έργο του, -σύμφωνα με τον νομικό και μέλος της Τριμελούς Αντιβασιλείας του Όθωνα Maurer¹⁹-, «πνευματικού πατέρα του ελληνικού ποινικού δικαίου», του Paul Johann Anselm Ritter von Feuerbach²⁰, ήτοι ο βαυαρικός Ποινικός Κώδικας του 1813, στον οποίο περιλαμβάνονταν τα πορίσματα της ποινικής επιστημονικής κοινότητας της εποχής του.²¹ Ο βαυαρικός ΠΚ του 1813 λειτούργησε

¹⁵ Ν., Μπιτζιλέκης, *Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας*, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2023, σ. 10.

¹⁶ Βλ. αναλυτικά υπό Κεφάλαιο 2^ο.

¹⁷ Στο ίδιο, σ. 10.

¹⁸ Στο ίδιο, σ. 6.

¹⁹ Περισσότερα στο:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B5%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%9B%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%BF%CE%B2%CE%AF%CE%BA%CE%BF%CF%82_%CF%86%CE%BF%CF%BD_%CE%9C%CE%AC%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B5%CF%81.

²⁰ Περισσότερα στο:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B9%CF%8C%CF%87%CE%B1%CE%BD_%CE%86%CE%BD_%CF%83%CE%B5%CE%BB%CE%BC_%CE%A6%CF%8C%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%BC%CF%80%CE%B1%CF%87.

²¹ Ι., Μοροζίνη, *ΑΠΙΣΤΙΑ (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια.*, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026, σ. 40.

ως υπόδειγμα για τον πρώτο ελληνικό Ποινικό Νόμο του 1834²², καθώς σε αυτόν αποσαφηνίστηκε σε θεωρητικό επίπεδο η ουσία της απιστίας, ενώ παράλληλα οριοθετήθηκαν και σχηματοποιήθηκαν τα εγκλήματα κατά του εννόμου αγαθού της ιδιοκτησίας.²³

Βέβαια, ο ελληνικός ΠΝ του 1834 ομοιάζε περισσότερο με εγχειρίδιο ποινικού δικαίου παρά με νομοθετική κωδικοποίηση.²⁴ Πιο συγκεκριμένα, ενώ ο Feuerbach προσδιόρισε στο εγχειρίδιό του την ειδική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας, η οποία -έπειτα- κατοχυρώθηκε ως άδικη πράξη στην διάταξη του α.398 του βαυαρικού ΠΚ του 1813, η εν λόγω διάταξη, -με την μορφή που την είχε συλλάβει ο Feuerbach-, δεν υιοθετήθηκε από τον ΠΝ του 1834. Αντιθέτως, ο ελληνικός ΠΝ περιορίστηκε στην συμπερίληψη των δύο γνωστών -ήδη από το ρωμαϊκό δίκαιο και τον μεσαίωνα- αρχετυπικών μορφών απιστίας, ήτοι στην απιστία του επιτρόπου (α. 439 ΠΝ) και του δημοσίου υπαλλήλου (α. 482-486 ΠΝ), γεγονός που συνεχίστηκε και στον πρωσικό ΠΚ του 1851.²⁵ Τούτο οφείλεται στο ότι η Ελλάδα ως νεοσύστατο Κράτος ουδέποτε γνώρισε το φεουδαρχικό σύστημα οργάνωσης, αλλά, αντιθέτως, διατήρησε τη λογική του συστήματος Μιλλιέτ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και ενίσχυσε, με αυτόν τον τρόπο, το ρόλο των προυχόντων στην ελληνική κοινωνία, που συνέβαλε στην κυριαρχία μιας κρατικής συγκροτησιακής λογικής βασισμένης στις σχέσεις πάτρωνα- πελάτη και στο νεποτισμό.²⁶ Στην δεδομένη χρονική περίοδο, λοιπόν, η αντεγκληματική πολιτική του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, αφενός δεν εστίαζε στην κωδικοποίηση του εγκλήματος της απιστίας λόγω της ανάγκης θωράκισης της «οικονομικά πρωτόγονης ελληνικής κοινωνίας» από έτερες εγκληματικές συμπεριφορές με μεγαλύτερη απαξία, κι αφετέρου λόγω της αγκύλωσης των άλλοτε κοτζαμπάσηδων έναντι οιασδήποτε νομικής μεταρρύθμισης θα δύνατο να περιορίσει την επιρροή τους στην δημόσια εξουσία και στην διαχείριση του δημόσιου χρήματος.²⁷

²² Ο «Ποινικός Νόμος του Βασιλείου της Ελλάδας» ολοκληρώθηκε στα τέλη του 1833 και δημοσιεύτηκε ως παράρτημα στο ΦΕΚ 'Α 3/23-01-1834 σε ελληνική μετάφραση των Αναστασίου Πολυζωΐδη και Κωνσταντίνου Σχινά. Περισσότερα στο: <https://astrosparalio.gr/wp-content/uploads/2012/01/1834-3.pdf>.

²³ Ι., Μοροζίνης, *ΑΠΙΣΤΙΑ (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος*. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια., Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026, σ. 41.

²⁴ Στο ίδιο, σ. 41- 42.

²⁵ Στο ίδιο, σ. 42.

²⁶ Δ., Χαραλάμπης, «Κράτος, Δημόσια Διοίκηση και Οικονομία της Αγοράς στην Ελλάδα. Το Ελληνικό Παράδοξο: Κοινωνικό Συμβόλαιο versus 'Πελαταιακό Συμβόλαιο'» σε ΕΚΔΔΑ, *Συνέδριο: Ηθική και Δεοντολογία στη Σύγχρονη Δημόσια Διοίκηση* (σσ. 31-52), Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης (ΕΚΔΔΑ) και Εθνική Σχολή Διοίκησης (ΕΝΑ), Αθήνα, 2012, σ. 33- 34.

²⁷ Ι., Μοροζίνης, *ό.π.*, σ. 47- 55.

3.2. Η προσθήκη του α.402^α στον Ποινικό Νόμο δια του α.2 του Ν. ΓΨΕ΄/1911

Το 1911 δια του α.2 του Ν. ΓΨΕ΄/1911 περί «προσθήκης και μεταρρυθμίσεως διατάξεων τινών του Ποινικού Νόμου» προστέθηκε στον ΠΝ η διάταξη του α.402^αΠΝ.²⁸ Αξίζει να σημειωθεί ότι με το α.1 του Ν. ΓΨΕ΄/1911 μετονομάστηκε το 24^ο Κεφάλαιο του ΠΝ από «Περί απάτης» σε «Περί απάτης και απιστίας», όπου και προστέθηκε η διάταξη του α.402^αΠΝ. Ως ανάγκη μεταρρυθμίσεως του ποινικού νομοθετήματος ως προς την διάταξη του εγκλήματος της απιστίας μετά από περίπου 80 έτη εντοπίζεται η τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη που σημειώθηκε στην Ελλάδα. Μάλιστα, τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο συστάθηκε η πρώτη Επιτροπή, η οποία ανέλαβε την σύνταξη του Σχεδίου του Ποινικού Κώδικά του 1950^{29,30}. Στην ελληνική θεωρία επικράτησε η άποψη ότι η διατύπωση της διάταξης του α.402^α ΠΝ, -και στη συνέχεια της διάταξης του α.390 ΠΚ-, βασίστηκε στην θεωρία του Binding περί καταχρήσεως της αντιπροσωπευτικής εξουσίας διαθέσεως³¹ λόγω της υιοθέτησης της θέσης του τότε Υπουργού Δικαιοσύνης, Ν. Δημητρακόπουλου, στην από 01.05.1911 Εισηγητική Έκθεση ότι ως υπόδειγμα για την διατύπωση του α.402^α ΠΝ ακολουθήθηκε το γερμανικό Προσχέδιο Ποινικού Κώδικα του 1909.³² Όμως, κατά την γραμματική αντιπαραβολή της §277³³ του προαναφερθέντος γερμανικού Προσχεδίου και της διάταξης του α.402^α ΠΝ γίνεται αντιληπτό ότι η §277 βασίζεται στην κατάχρηση της εξωτερικής δικαιοπρακτικής εξουσίας διάθεσης της περιουσίας που είχε ανατεθεί στον διαχειριστή αυτής, δίχως το ενδιαφέρον της αξιοποίησης πράξης να βασίζεται στην διάρρηξη της σταθερής σχέσης μεταξύ του δράστη και της περιουσίας του τρίτου προσώπου.³⁴ Αντιθέτως, η διάταξη του α.402^α ΠΝ υπερτονίζει την σταθερή σχέση μεταξύ του δράστη της αξιοποίησης πράξης της απιστίας και της περιουσίας, η οποία σταθερή σχέση αναφέρεται ως «διαχείριση» ή «επιμέλεια». Συνεπώς, θεωρητική θεμελίωση της διάταξης του α.402^α ΠΝ συνιστά η διάρρηξη της πίστεως, κι όχι η θεωρία περί κατάχρησης της εξουσίας διάθεσης.³⁵

²⁸ Σύμφωνα με το α.402^α ΠΝ: *Όστις εκ προθέσεως ζημιοί την περιουσίαν άλλου, ης έχει την επιμέλειαν ή την διαχείρισιν δυνάμει του νόμου ή δικαιοπραξίας, τιμωρείται με φυλάκισιν ή με χρηματικήν ποινήν το πολύ χιλίων δραχμών*.

²⁹ Βλ. σχετικά Κεφάλαιο 1^ο υπό 3.3.

³⁰ Ι., Μοροζίνης, *ΑΠΙΣΤΙΑ (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια*, Π.Ν. Σάκουλας, Αθήνα, 2026, σ. 68.

³¹ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 2^ο υπό 2.3.1.

³² Ι., Μοροζίνης, *ό.π.*, σ. 69.

³³ Σύμφωνα με την §277 του γερμανικού Προσχεδίου Ποινικού Κώδικα του 1909: *«Όστις σκοπίμως ζημιώνει την περιουσία άλλου δια της καταχρήσεως της εξουσίας που του έχει παραχωρηθεί δυνάμει νόμου ή δικαιοπραξίας να διαθέτει την περιουσία αυτή, τιμωρείται με φυλάκιση ή κράτηση ή με χρηματική ποινή έως δέκα χιλιάδες μάρκα*».

³⁴ Ι., Μοροζίνης, *ό.π.*, σ. 71.

³⁵ Στο ίδιο, σ. 73.

Προς επίρρωση, το περιεχόμενο της διάταξης του α.402^α ΠΝ υιοθετήθηκε, -δίχως ουσιώδεις μεταβολές-, από τον ΠΚ του 1950.

3.3. Ο Ποινικός Κώδικας του 1950

Όπως έχει ήδη επισημανθεί³⁶, η διάταξη του α.402^α ΠΝ περί κοινής απιστίας μεταβιβάστηκε σχεδόν αυτούσια στην διάταξη του α.390ΠΚ. Ομοίως, η διάταξη του α.482 ΠΝ περί απιστίας στην υπηρεσία μεταλαμπαδεύτηκε στο περιεχόμενο της διάταξης του α.256 ΠΚ.³⁷ Μόνη συμπλήρωση στην αντικειμενική υπόσταση της διάταξης του α.390 ΠΚ αποτέλεσε η διευκρίνιση ότι η επιμέλεια ή η διαχείριση της ξένης περιουσίας δύναται να είναι «ολική ή μερική ή μόνο για ορισμένη πράξη»· διευκρίνιση, η οποία απέβλεπε στην εξάλειψη της άποψης που επικρατούσε έως την θέσπιση του ΠΚ του 1950 ότι ο δράστης του εγκλήματος της απιστίας μπορούσε να είναι μόνο εκείνος που κατείχε μία γενική εξουσία διαχείρισης ή επιμέλειας.³⁸ Βέβαια, η εν λόγω προσθήκη στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος επικρατούσε ήδη ως άγραφος ερμηνευτικός κανόνας της προϊσχύουσας διάταξης του α.402^α ΠΝ.³⁹

Μία ειδική μορφή απιστίας εισήχθη στην ποινική νομοθεσία με την διάταξη του α.24 του Ν. 75/1975 με Τίτλο «Οργάνωση Αθλητισμού»⁴⁰, δυνάμει της οποίας θεσπίστηκαν ποινικές κυρώσεις σε περιπτώσεις κακοδιαχείρισης κρατικών επιχορηγήσεων από τα διοικητικά συμβούλια των αθλητικών σωματείων. Η εν λόγω διάταξη απιστίας καταργήθηκε με τον Ν. 2725/1999.

³⁶ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 1^ο υπό 3.2.

³⁷ Ι., Μοροζίνης, *ΑΠΙΣΤΙΑ (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια.*, Π.Ν. Σάκουλας, Αθήνα, 2026, σ. 81.

³⁸ Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ'έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 34- 35.

³⁹ Στο ίδιο, σ. 35.

⁴⁰ Σύμφωνα με την διάταξη του α.24 του Ν. 75/1975 «1. Η διάθεσις δι'έτερον σκοπόν, διάφορον του δι'ον εχορηγήθη κρατική ενίσχυσις εις αθλητικόν σωματεῖον ή ένωσιν παντός κλάδου αθλήσεως προς εκτέλεσιν συγκεκριμένου έργου ή προς εκπλήρωσιν ωρισμένου σκοπού ή επιδιώξεως, συνιστά ποινικόν αδίκημα αυτεπαγγέλτως διωκόμενον, οι δε Πρόεδρος, Γενικός Γραμματεὺς και Ταμίας του λαβόντος την ενίσχυσιν σωματεῖον ή ενώσεως τιμωροῦνται κατά τας διατάξεις περί απιστίας του Ποινικού Κώδικος.2. Εις τον καταδικασθέντα επιβάλλεται διά της αυτής αποφάσεως και χρηματική ποινή ισόποσος προς την χορηγηθείσαν οικονομικήν ενίσχυσιν. 3. Έν αμετακλήτω καταδίκη επί παραβάσει της διατάξεως της παραγρ. 1 του παρόντος άρθρου, ο οὗτος καταδικαζόμενος δι' αποφάσεως στερείται της φιλάθλου ιδιότητος εφ'όρου ζωής, δι'αποφάσεως της Ε.Φ.Ι.».

Περαιτέρω, το 1993 επιχειρήθηκε ο περιορισμός της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απιστίας δια της απαίτησης της ύπαρξης τουλάχιστον άμεσου δόλου Β' βαθμού για την πλήρωση της υποκειμενικής υπόστασης της άδικης πράξης.⁴¹ Η συγκεκριμένη συστολή της υποκειμενικής υπόστασης μέσω της απαλοιφής του ενδεχόμενου δόλου για την πλήρωση αυτής έλαβε χώρα με την διάταξη του α.36 παρ.2 του Ν. 2172/1993.

Έπειτα, με την διάταξη του α.15 του Ν.3242/2004 εισήχθη μία διακεκριμένη παραλλαγή σε βαθμό κακουργήματος στο δεύτερο εδάφιο της διάταξης του α.390 ΠΚ, σύμφωνα με την οποία αν η ζημία που προκαλούσε η άπιστη διαχείριση του δράστη ξεπερνούσε το ποσό των 15.000 ευρώ, τότε δύνατο να επιβληθεί στον δράστη η ποινή της κάθειρξης έως δέκα ετών.⁴² Το ποσοτικό κριτήριο του ποσού των 15.000 ευρώ για την στοιχειοθέτηση της κακουργηματικής απιστίας διπλασιάστηκε με την διάταξη του α.25 παρ.2 εδ. ε' του Ν. 4055/2012, ήτοι από 15.000 ευρώ αναπροσαρμογή σε 30.000 ευρώ.⁴³

3.4. Το αδίκημα της απιστίας μετά το Ν. 4619/2019

Ο νέος ΠΚ τέθηκε σε ισχύ με τον Ν. 4619/2019, όπως αυτός τροποποιήθηκε με τους Ν. 4623/2019, 4637/2019, 4855/2021 και 4871/2021, επιφέροντας αλλαγές στο δίκαιο της περιουσιακής εγκληματικότητας.⁴⁴ Στις διατάξεις, στις οποίες ο νέος ΠΚ εισήγαγε κάποιες τροποποιήσεις, εντάσσεται το έγκλημα της απιστίας, -ιδιαίτερα δε ως προς τη συστολή του αξιοποίνου της εν λόγω διάταξης, καθώς και της ενσωμάτωσης της υπηρεσιακής απιστίας στην κοινή απιστία της διάταξης του α.390 ΠΚ⁴⁵. Αξίζει, μάλιστα, να σημειωθεί ότι στην Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα»⁴⁶ ουδεμία αναφορά γίνεται στις αλλαγές που επήλθαν στην διάταξη του α.390 ΠΚ, γεγονός που υποδηλώνει ότι εάν ο ποινικός νομοθέτης επιθυμούσε πράγματι να προβεί σε οιαδήποτε ουσιώδη μεταβολή

⁴¹ Ι., Μοροζίνης, *ΑΠΙΣΤΙΑ (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια.*, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026, σ. 84.

⁴² Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 36.

⁴³ Στο ίδιο, σ. 37.

⁴⁴ Στ. Ο., Χούρσογλου, «Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα : συνοπτική παρουσίαση, κριτική αξιολόγηση», σε ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2022, τόμος 70, τεύχος 9, σ. 1940-1951, σ.1940.

⁴⁵ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 1^ο υπό 3.4.1.

⁴⁶ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα», Ανατύπωση 07.06.2019, διαθέσιμη στο ΝΟΜΟΣ.

στην διάταξη του εγκλήματος της απιστίας, θα υπήρχε κάποια -έστω- αναφορά στην εν λόγω διάταξη.⁴⁷ Έτσι, λοιπόν, στην πρώτη παράγραφο του εγκλήματος της απιστίας τυποποιείται η βασική- πλημμεληματική, καθώς και η διακεκριμένη- κακουργηματική μορφή του εγκλήματος, ενώ στη δεύτερη παράγραφο τυποποιείται μία ιδιαίτερα διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος με ειδική ρύθμιση για την παραγραφή της αξιόποινης πράξης.

Αναλυτικότερα, ο Ν. 4619/2019 διατήρησε τη νομοτυπική υπόσταση της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας, η οποία ίσχυε ήδη από το 1911⁴⁸, και προέβη σε δύο διευκρινιστικού τύπου προσθήκες στην αντικειμενική υπόσταση του συγκεκριμένου εγκλήματος που αποσαφηνίζουν την επέλευση ζημίας στην περιουσία του τρίτου.⁴⁹ Ο λόγος, αφενός για την προσθήκη της φράσης «παράβαση των κανόνων επιμελούς διαχείρισης», που αποτελεί διευκρίνιση της αξιόποινης συμπεριφοράς του δράστη, κι αφετέρου της λέξης «βέβαιη» ζημία, που συνιστά προσδιοριστικό στοιχείο του αξιόποινου αποτελέσματος.⁵⁰ Βέβαια, οι προαναφερθείσες δύο προσθήκες στη νομοτυπική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας αποτελούσαν ήδη από το 1975 άγραφα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος.⁵¹ Πλέον, με τις προαναφερθείσες δύο προσθήκες δεν χωρεί αμφισβήτηση ότι η φύση της ζημιώδους διαχειριστικής πράξης δύναται να είναι μόνο εξωτερική, καθώς και ότι ο προσδιορισμός του βαθμού της επιμέλειας που επέδειξε, ή όφειλε να επιδείξει ο δράστης θα πρέπει να ανευρεθεί στην εσωτερική σχέση μεταξύ του διαχειριστή της ξένης περιουσίας και του φορέα αυτής.⁵² Φυσικά, η προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του φορέα της περιουσίας για την διενέργεια δικαιοπραξιών που ενέχουν κίνδυνο, διευρύνει τα όρια των εξουσιών του διαχειριστή.⁵³ Επομένως, παραμένουν εκτός του εύρους των διαχειριστικών πράξεων, που προστατεύονται από την διάταξη του α.390 ΠΚ, οι εσωτερικές υλικές πράξεις, καθώς και οι διεκπεραιωτικές πράξεις.⁵⁴ Επιπρόσθετα, συνεπεία της προσθήκης των δύο άγραφων στοιχείων στην τυποποίηση του εγκλήματος της απιστίας, η συζήτηση στη θεωρία σε συγκεκριασμό με την «φτωχή» περιγραφή της εγκληματικής συμπεριφοράς του άπιστου

⁴⁷ Ι., Μοροζίνης, *ΑΠΙΣΤΙΑ (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια.*, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026, σ. 89.

⁴⁸ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 1^ο υπό 3.2., Υποσημείωση 28.

⁴⁹ ΑΠ 1119/2020 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη στο: <https://www.areiospagos.gr/>.

⁵⁰ Ι., Μοροζίνης, *ό.π.*, σ. 88.

⁵¹ Ν., Ανδρουλάκης, «Η απιστία: Άγραφοι ουσιώδεις συστατικών του εγκλήματος της απιστίας», Ποινικά Χρονικά 1975, σ. 161-170.

⁵² Γ., Δημήτρινας, «Η τυποποίηση του εγκλήματος της απιστίας στον ΠΚ», *Nova Criminalia*, Ειδικό Τεύχος-Νέος ΠΚ, Ιανουάριος 2020, Νο 8, σ. 6- 7, διαθέσιμο στο: <https://heba.gr/novacriminalia/276/>.

⁵³ Στο ίδιο, σ. 6-7.

⁵⁴ Στο ίδιο, σ. 6-7.

διαχειριστή, η οποία δεν ήταν σύμφωνη με τις επιταγές της αρχής *nullum crimen nulla poena sine lege certa* κατά το α.7 παρ. 1 Σ και της ΕΣΔΑ, περιήλθε σε κάμψη.⁵⁵

Επίσης, ύφεση επήλθε στους προβληματισμούς της νομολογίας αναφορικά με την ενιαία αντιμετώπιση του ζητήματος της επέλευσης του κινδύνου απομείωσης της αξίας της περιουσίας του φορέα ως μορφή περιουσιακής ζημίας στο ολοκληρωμένο έγκλημα της απιστίας.⁵⁶ Πλέον, λόγω της ρητής πρόβλεψης της επέλευσης βέβαιης ζημίας, -κι επομένως της οριοθέτησης του μεγέθους της περιουσιακής προσβολής-, αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας οι περιπτώσεις πρόκλησης κινδύνου μείωσης της υπό διαχείρισης περιουσίας του φορέα. Προς επίρρωση, και η πρόκληση της ζημίας, αλλά και ο χαρακτηρισμός αυτής ως βέβαιης και οριστικής οφείλουν να καλύπτονται από την ύπαρξη άμεσου δόλου στην βούληση του δράστη του εγκλήματος.⁵⁷

Εκτός από τις ανωτέρω προσθήκες στην διάταξη του εγκλήματος της απιστίας, με το Ν. 4619/2019 παρατηρήθηκε μία προσπάθεια εξορθολογισμού στις προβλεπόμενες ποινές των εγκλημάτων κατά του εννόμου αγαθού της περιουσίας.⁵⁸ Πιο συγκεκριμένα, υπό του προϊσχύσαντος καθεστώτος, για την τιμωρία της πλημμεληματικής μορφής της απιστίας προβλεπόταν η επιβολή της ποινής της φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών. Κατόπιν της εφαρμογής του Ν. 4619/2019, για την βασική μορφή της απιστίας προβλεπόταν η επιβολή της ποινής της φυλάκισης και της χρηματικής ποινής σωρευτικά. Έπειτα, με το Ν. 4855/2021 την προβλεπόμενη ποινή για την βασική μορφή του εγκλήματος της απιστίας αποτελεί η φυλάκιση, γεγονός που καθιστά την διάταξη του εγκλήματος της απιστίας, όπως αυτή σήμερα ισχύει, επεικέστερη από την διάταξη που ίσχυε κατά το Ν. 4619/2019, και σίγουρα και από την διάταξη του ΠΚ του 1950. Σε περίπτωση, βέβαια, που η περιουσιακή ζημία που προκλήθηκε κρίνεται ιδιαίτερα μεγάλη, επιβάλλεται στο δράστη η ποινή της φυλάκισης τριών μηνών, και σωρευτικά, χρηματική ποινή. Επισημαίνεται ότι η συγκεκριμένη προσθήκη της διακεκριμένης παραλλαγής της πλημμεληματικής μορφής στην τυποποίηση του εγκλήματος της απιστίας σημειώθηκε με το Ν. 4855/2021, γεγονός που την καθιστά δυσμενέστερη της προϊσχύσασας,

⁵⁵ Στ. Ο., Χούρσογλου, «Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα : συνοπτική παρουσίαση, κριτική αξιολόγηση», σε ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2022, τόμος 70, τεύχος 9, σ. 1940-1951, σ. 1940.

⁵⁶ Γ., Δημήτρινας, «Η τυποποίηση του εγκλήματος της απιστίας στον ΠΚ», *Nova Criminalia*, Ειδικό Τεύχος-Νέος ΠΚ, Ιανουάριος 2020, Νο 8, σ. 6- 7, διαθέσιμο στο: <https://heba.gr/novacriminalia/276/>.

⁵⁷ Στο ίδιο.

⁵⁸ Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ.32.

όπου όλες οι περιπτώσεις πρόκλησης ζημίας κάτω των 120.000 ευρώ τύγγχαναν ενιαίας ποινικής αντιμετώπισης.⁵⁹

Όσον αφορά την κακουργηματική μορφή απιστίας, σε περιπτώσεις που η βέβαιη ζημία ανέρχεται του ποσού των 120.000 ευρώ, επιβάλλεται στον άπιστο διαχειριστή η ποινή της κάθειρξης δέκα ετών και χρηματική ποινή, σωρευτικά. Όπως έχει ήδη αναφερθεί⁶⁰, στον ΠΚ του 1950 προβλεπόταν το ποσοτικό κριτήριο του ποσού των 15.000 ευρώ για την στοιχειοθέτηση της κακουργηματικής απιστίας, το οποίο διπλασιάστηκε με την διάταξη του α.25 παρ. 2 εδ. ε' του Ν. 4055/2012, ήτοι από 15.000 ευρώ αναπροσαρμογή σε 30.000 ευρώ. Με την εν λόγω τροποποίηση του ποσοτικού κριτηρίου των 120.000 ευρώ που επέφερε ο Ν. 4619/2019, η διάταξη του εγκλήματος καθίσταται αφενός δυσμενέστερη έναντι της προϊσχύσασας ως προς την επαπειλούμενη ποινή, κι αφετέρου ευμενέστερη αυτής ως προς ποσοτικό όριο της προκληθείσας περιουσιακής ζημίας.⁶¹

Τέλος, στις περιπτώσεις που η άπιστη διαχείριση στρέφεται άμεσα κατά της δημόσιας περιουσίας, και συγκεκριμένα κατά του Δημοσίου, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ο.Τ.Α., επιβάλλεται στον δράστη κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή έως 1.000 ημερήσιες μονάδες. Η προσθήκη του επιρρήματος «άμεσα» στην τυποποίηση του εγκλήματος της απιστίας αποσκοπεί στον αποκλεισμό όλων των νομικών προσώπων της διάταξης του α.263^A του προϊσχύσαντος ΠΚ, καθώς και των ανωνύμων εταιρειών συμφερόντων του Δημοσίου.⁶² Σημειώνεται ότι υπό του προϊσχύσαντος καθεστώτος οι περιπτώσεις απιστίας κατά της δημόσιας περιουσίας αντιμετωπίζονταν με την διάταξη του καταργηθέντος α.256ΠΚ σε συνδυασμό με τις επιβαρυντικές περιστάσεις του Ν. 1608/1950 περί καταχραστών δημοσίου χρήματος.⁶³

3.4.1. Η ενσωμάτωση της «υπηρεσιακής απιστίας» στην απιστία της διάταξης του α.390 ΠΚ

⁵⁹ Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 33.

⁶⁰ Βλ. Κεφάλαιο 1^ο υπό 3.3.

⁶¹ Γ., Κατσαούνης, *ό.π.*, σ. 33.

⁶² Στ. Ο., Χούρσογλου, «Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα : συνοπτική παρουσίαση, κριτική αξιολόγηση», σε ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2022, τόμος 70, τεύχος 9, σ. 1940-1951, σ. 1949.

⁶³ Στο ίδιο, σ. 1949.

Η σημαντικότερη αλλαγή που επέφερε ο Ν. 4619/2019 στο δίκαιο κατά των περιουσιακών εγκλημάτων υπήρξε η κατάργηση της υπηρεσιακής απιστίας που τυποποιούνταν στην διάταξη του α.256 ΠΚ⁶⁴, και η ενσωμάτωση αυτής στην διάταξη της κοινής απιστίας του α.390 ΠΚ.

Η απιστία στην υπηρεσία που τυποποιούνταν ως έγκλημα στην διάταξη του α.256 ΠΚ αποτελούσε, -όπως και η κοινή απιστία⁶⁵-, ένα ιδιαίτερο έγκλημα, διότι δράστης του εγκλήματος της απιστίας στην υπηρεσία μπορούσε να είναι μόνο ο εμπιστευμένος τη διαχείριση της δημόσιας περιουσίας υπάλληλος.⁶⁶ Βέβαια, σύμφωνα με την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας στην υπηρεσίας δεν υπαγόταν στην εν λόγω διάταξη οποιαδήποτε διαχειριστική πράξη του δημοσίου υπαλλήλου που προκαλούσε ζημία στην περιουσία του Δημοσίου, αλλά, -αντιθέτως-, μόνο οι πράξεις ή οι παραλείψεις αυτού «κατά τον προσδιορισμό, την είσπραξη ή τη διαχείριση φόρων, δασμών, τελών ή άλλων φορολογημάτων ή οποιωνδήποτε εσόδων».⁶⁷ Η συγκεκριμένη γραμματική επιλογή του νομοθέτη ως προς την στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απιστίας κατά την υπηρεσία είχε ως αποτέλεσμα την διεύρυνση της έννοιας της δημόσιας περιουσίας δια της εισαγωγής σε αυτήν οιοδήποτε περιουσιακού στοιχείου που συνιστά δημόσια έσοδα, όπως το φορολόγημα και οι πρόσδοδοι.⁶⁸ Καθίσταται, επομένως, αντιληπτό ότι η διάταξη του α.256 ΠΚ, -ως ειδικότερη της διάταξης του α.390 ΠΚ-, απέκλειε την εφαρμογή της διάταξης περί κοινής απιστίας μόνο σε περιπτώσεις ζημίας της περιουσίας του Δημοσίου συνεπεία της εισπρακτικής ιδιότητας αυτού. Άρα, η διάταξη του α.256 ΠΚ έναντι της διάταξης του α.390 ΠΚ ήταν ειδικότερη και ως προς την ιδιότητα του υποκειμένου τέλεσης της άδικης πράξης και τον φορέα της υπό διαχείρισης περιουσίας, αλλά και ως προς το περιεχόμενο της ζημιογόνου πράξης.⁶⁹

⁶⁴ Σύμφωνα με την καταργηθείσα διάταξη του α.256 ΠΚ: «Υπάλληλος που κατά τον προσδιορισμό, την είσπραξη ή τη διαχείριση φόρων, δασμών, τελών ή άλλων φορολογημάτων ή οποιωνδήποτε εσόδων ελαττώνει εν γνώσει του και για να ωφεληθεί ο ίδιος ή άλλος, τη δημόσια, τη δημοτική ή την κοινοτική περιουσία ή την περιουσία νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, της οποίας η διαχείριση τού είναι εμπιστευμένη, τιμωρείται: α) με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών· β) αν η ελάττωση είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών· γ) με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών, αν: α) ο υπαίτιος μεταχειρίστηκε ιδιαίτερα τεχνάσματα και η ελάττωση της περιουσίας είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας ανώτερης συνολικά των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ ή β) το αντικείμενο της πράξης έχει συνολική αξία μεγαλύτερη των εκατό είκοσι χιλιάδων (120.000) ευρώ».

⁶⁵ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 2^ο υπό 1.2.

⁶⁶ Α., Παπαδαμάκης, *Τα περιουσιακά εγκλήματα*, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022, σ.185.

⁶⁷ ΑΠ 1155/2018 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: <https://www.areiospagos.gr/>.

⁶⁸ Α., Παπαδαμάκης, *ό.π.*, σ.185.

⁶⁹ ΑΠ 1528/2005 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: ΝΟΜΟΣ

Περαιτέρω, η απιστία στην υπηρεσία στην κύρια μορφή της αποτελούσε πλημμέλημα, ενώ διακεκριμένη παραλλαγή του εγκλήματος της διάταξης του α.256 ΠΚ συνιστούσε κυρίως ο Ν. 1608/1950 περί καταχραστών δημοσίου χρήματος που έβρισκε εφαρμογή στις περιπτώσεις, όπου η άδικη πράξη της απιστίας επέφερε βλάβη στην περιουσία του Δημοσίου και των Ο.Τ.Α.⁷⁰ Το 2009 δια της απόφασης της Ολομέλειας του ΑΠ (2/2009) αποφασίστηκε κατά πλειοψηφία ότι στο έγκλημα της απιστίας στην υπηρεσία με την διακεκριμένη παραλλαγή αυτού που προβλεπόταν στο Ν. 1608/1950 υπάγονται και οι περιπτώσεις σύναψης από δημόσιο υπάλληλο ζημιογόνων συμβάσεων, και μάλιστα κι εκείνων των συμβάσεων, από τις οποίες επέρχεται μείωση της δημόσιας περιουσίας, παρότι η μείωση αυτής δε συνάδει με τον προσδιορισμό, την είσπραξη ή τη διαχείριση των δημόσιων εσόδων.⁷¹ Πιο συγκεκριμένα, η πλειοψηφούσα άποψη της Ολομέλειας απεφάνθη ότι οι ενέργειες του «προσδιορισμού» και της «είσπραξης» προεξάρχουν λογικά και χρονικά της «διαχείρισης», καθώς οι μεν πρώτες σχετίζονται με την εισροή χρημάτων στο Δημόσιο, ενώ η δεύτερη σχετίζεται με τις διαχειριστικές ενέργειες που διεξάγονται μετά την εισροή των χρημάτων στα δημόσια ταμεία, όπως συμβαίνει και με τη σύναψη ζημιογόνων για την δημόσια περιουσία συμβάσεων.⁷²

Η συγκεκριμένη απόφαση της ΟΛΑΠ καταστρατηγούσε την θεμελιώδη αρχή *lex certa* του ποινικού δικαίου, καθώς διεύρυνε ανεπίτρεπτα την έννοια του όρου της «διαχείρισης εσόδων»⁷³ της αντικειμενικής υπόστασης της διάταξης του α.256 ΠΚ. Επιπρόσθετα, αχρήστευε της εφαρμογή της διάταξης του α. 390 ΠΚ περί κοινής απιστίας σε περιπτώσεις δραστών κατεχόντων την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου.⁷⁴ Το σημαντικότερο, όμως, ζήτημα που δημιουργήθηκε από την έκδοση και εφαρμογή της ως άνω αποφάσεως ήταν το γεγονός ότι αρκετές φορές επιβάλλονταν, -κατά παράβαση της αρχής της αναλογικότητας-, ποινές που τοποθετούσαν την προστασία της δημόσιας περιουσίας σε όμοια ποινικά αξιολογική κλίμακα με τις διατάξεις για την προστασία της ανθρώπινης ζωής.⁷⁵ Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, με το Ν. 4619/2019 η απιστία στην υπηρεσία ενσωματώθηκε στην διάταξη του α.390 ΠΚ και ο Ν. 1608/1950 καταργήθηκε με την μεταβατική διάταξη του α.462 ΠΚ.

⁷⁰ Α., Παπαδαμάκης, *Τα περιουσιακά εγκλήματα*, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022, σ. 185- 186.

⁷¹ ΟΛΑΠ 2/2009 (Ποινική), διαθέσιμη σε: ΝΟΜΟΣ

⁷² Α., Παπαδαμάκης, *ό.π.*, σ.186-187.

⁷³ ΑΠ 821/2017 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: <https://www.areiospagos.gr/> .

⁷⁴ Α., Παπαδαμάκης, *ό.π.*, σ.187.

⁷⁵ Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 207.

Κεφάλαιο 2^ο: Το έγκλημα της Απιστίας (α. 390ΠΚ)

1. Η διάταξη του α. 390 ΠΚ

Σύμφωνα με το α. 390 ΠΚ, όπως τροποποιήθηκε δυνάμει των ν. 4619/2019 και ν. 4855/2021 και ισχύει σήμερα, «1. Όποιος κατά παράβαση των κανόνων επιμελούς διαχείρισης προκαλεί εν γνώσει βέβαιη ζημία στην περιουσία άλλου, της οποίας βάσει νόμου ή δικαιοπραξίας έχει την επιμέλεια ή διαχείριση (ολική ή μερική ή μόνο για ορισμένη πράξη), τιμωρείται με φυλάκιση και αν η ζημία που προξενήθηκε είναι ιδιαίτερα μεγάλη, με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών και χρηματική ποινή. Αν η ζημία που προκλήθηκε υπερβαίνει συνολικά το ποσό των εκατόν είκοσι χιλιάδων (120.000) ευρώ επιβάλλεται κάθειρξη έως δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή. 2. Αν η απιστία στέφεται άμεσα κατά του νομικού προσώπου του ελληνικού δημοσίου, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και η ζημία που προκλήθηκε υπερβαίνει συνολικά των ποσό των εκατόν είκοσι χιλιάδων (120.000) ευρώ επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα (10) ετών και χρηματική ποινή έως χίλιες (1.000) ημερήσιες μονάδες. Η πράξη αυτή παραγράφεται μετά είκοσι (20) έτη.»⁷⁶

1.1. Το προστατευόμενο έννομο αγαθό

Παρά την συγχώνευση του 23^{ου} Κεφαλαίου του προϊσχύσαντος ΠΚ με τίτλο «Εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας» και του 24^{ου} Κεφαλαίου του προϊσχύσαντος ΠΚ με τίτλο «Εγκλήματα κατά της Περιουσίας» σε ένα ενιαίο 23^ο Κεφάλαιο στον νέο ΠΚ με τίτλο «Εγκλήματα κατά των περιουσιακών αγαθών», η διάκριση ανάμεσα στο έννομο αγαθό της ιδιοκτησίας και στο έννομο αγαθό της περιουσίας εξακολουθεί να υφίσταται, -έστω και σε επίπεδο υποκεφαλαίων-, και δη δίχως να χωρεί περιθώριο επαναξιολόγησης του καθορισμού των εννόμων αγαθών που οι διατάξεις του εν λόγω Κεφαλαίου προστατεύουν.⁷⁷ Συνεπώς, το προστατευόμενο έννομο αγαθό της απιστίας είναι η προστασία της ξένης περιουσίας.⁷⁸

⁷⁶ α. 390 ΠΚ.

⁷⁷ Θ., Παπακυριάκου, «Το αδίκημα της απιστίας στον νέο ΠΚ ως χαρακτηριστικό παράδειγμα του νέου δικαιοπολιτικού μοντέλου προστασίας των εννόμων αγαθών της ιδιοκτησίας και περιουσίας», σε ΕΣΔΙ, ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ «Ο ΝΕΟΣ ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ – Ο ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ», Θεσσαλονίκη, 2019, σ. 8, διαθέσιμο στο: https://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2019/papakyriakou_2019.pdf.

⁷⁸ 2746/1993 ΕφΑθηνών διαθέσιμη σε ΝΟΜΟΣ.

Αξίζει, βέβαια να επισημανθεί ότι έχει διατυπωθεί η άποψη πως προστατευόμενο αγαθό της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας είναι η σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ του άπιστου διαχειριστή και του φορέα της περιουσίας.⁷⁹ Η προαναφερθείσα άποψη δεν εδραιώθηκε στην θεωρία, διότι η κατάχρηση της εμπιστοσύνης του φορέα της περιουσίας από τον δράστη του εγκλήματος της απιστίας αποτελεί τον τρόπο τέλεσης της αξιόποινης πράξης, καθώς και στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του συγκεκριμένου εγκλήματος. Επομένως, η διάρρηξη της σχέσης εμπιστοσύνης του δράστη και του παθόντα δε δύναται να αποτελέσει προστατευόμενο έννομο αγαθό.⁸⁰

1.2. Υπαγωγή του εγκλήματος της απιστίας στις επιμέρους κατηγορίες εγκλημάτων

Το αδίκημα της απιστίας εντάσσεται στην κατηγορία των γνήσιων ιδιαίτερων εγκλημάτων ('*delictum proprium*').⁸¹ Αξίζει να επισημανθεί ότι ως ιδιαίτερα χαρακτηρίζονται τα εγκλήματα, των οποίων ο αυτουργός μπορεί να αποτελεί κάποιο μέλος ομάδας ή κάποιου κύκλου ατόμων που κατέχουν κάποια ιδιότητα.⁸² Γνήσια ιδιαίτερα εγκλήματα δε, είναι τα εγκλήματα, στα οποία η ιδιαίτερη αυτή ιδιότητα που κατέχει ο δράστης θεμελιώνει το αξιόποινο της τελεσθείσας πράξης.⁸³ Το έγκλημα της απιστίας, λοιπόν, χαρακτηρίζεται ως γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα, καθώς δύναται να διαπραχθεί μόνο από διαχειριστή ή επιμελητή ξένης περιουσίας, η ιδιότητα του οποίου βασίζεται σε νόμο ή σε καταρτισμένη δικαιοπραξία.^{84, 85} Επισημαίνεται ότι η ιδιαίτερη αυτή ιδιότητα που πρέπει να συντρέχει στο πρόσωπο του δράστη συγκαταλέγει το έγκλημα της απιστίας και μεταξύ των εγκλημάτων εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης του δράστη, καθώς η υπό διαχείριση περιουσία

⁷⁹ 111/2013 ΕφΠειραιά διαθέσιμη σε ΝΟΜΟΣ.

⁸⁰ Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 39.

⁸¹ Στο ίδιο, σ. 40.

⁸² Α., Χαραλαμπίκης, *Σύνοψη Ποινικού Δικαίου, Γενικό Μέρος Ι, Το Έγκλημα*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2010, σ. 227.

⁸³ Στο ίδιο, σ. 228.

⁸⁴ Βλ. κατωτέρω υπό 2.2.1.

⁸⁵ Γ. Κατσαούνης, *ό.π.*, σ. 40-41.

δύναται ευκολότερα να προσβληθεί από τον ίδιο το διαχειριστή, προς τον οποίο είναι εκτεθειμένη.⁸⁶

Περαιτέρω, για την τέλεση του εγκλήματος της απιστίας απαιτείται μία μόνο πράξη για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης αυτού, γεγονός που κατατάσσει το εν λόγω αδίκημα στα απλά εγκλήματα.⁸⁷ Επιπρόσθετα, η επιταγή επέλευσης βλάβης στην περιουσία τρίτου – ως προς τον δράστη- φυσικού ή νομικού προσώπου που προβλέπεται στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας, αδιαμφισβήτητα ταξινομεί το εν λόγω έγκλημα μεταξύ των εγκλημάτων βλάβης, κι όχι μεταξύ αυτών της διακινδύνευσης, καθώς δεν απαιτείται η ύπαρξη ή η πιθανολόγηση κινδύνου για επερχόμενη βλάβη στο προστατευόμενο έννομο αγαθό.⁸⁸

Μία ακόμα κατηγορία εγκλημάτων, στην οποία υπάγεται το έγκλημα της απιστίας, αποτελεί αυτή των εγκλημάτων αποτελέσματος. Στη συγκεκριμένη κατηγορία υπάγονται τα εγκλήματα, όπου για την στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης αυτών απαιτείται μία αντιληπτή στον εξωτερικό κόσμο μεταβολή, η οποία πρέπει να ξεχωρίζει από την αξιόποινη συμπεριφορά του δράστη.⁸⁹ Η μεταβολή αυτή στο έγκλημα της απιστίας συνίσταται στην επέλευση ζημίας επί της περιουσίας τρίτου προσώπου, ήτοι ενός νοητά διακριτού -κατά τόπο και χρόνο- γεγονότος από την άπιστη διαχείριση που προέβη ο διαχειριστής της ξένης περιουσίας.⁹⁰ Συνεπώς, η κατάταξη της απιστίας στα εγκλήματα αποτελέσματος θέτει το ζήτημα της εξέτασης της ύπαρξης αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της διακριτής άπιστης συμπεριφοράς του διαχειριστή ξένης περιουσίας και της επέλευσης του ζημιογόνου αποτελέσματος επί αυτής.⁹¹ Επιπρόσθετα, συνεπεία της ταξινόμησης του εγκλήματος της απιστίας στην κατηγορία των εγκλημάτων αποτελέσματος, δύναται το συγκεκριμένο έγκλημα να τελεσθή και δια παραλείψεως⁹², ήτοι δια της παραλείψεως του διαχειριστή ξένης περιουσίας να προβεί σε οιαδήποτε ενέργεια ήθελε απαιτηθεί για την αποτροπή της επέλευσης ζημίας επί

⁸⁶ Ι., Μπέκας, «Εμμεση αυτοουργία και χειραγωγή για αυτοπροβολή της περιουσίας», σε Θ. Δαλακούρας και Μ. Γιούνη, *Επετειακός τόμος για τα 50 χρόνια Νομικής ΔΠΘ*, 2025, σ. 441- 468, σ. 465, διαθέσιμο στο www.sakkoulas-online.gr.

⁸⁷ Στο ίδιο, σ. 41.

⁸⁸ Α., Χαραλαμπίκης, *ό.π.*, σ. 229- 234.

⁸⁹ Στο ίδιο, σ. 240- 241.

⁹⁰ Γ. Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 41.

⁹¹ Στο ίδιο, σ. 41.

⁹² Σύμφωνα με την διάταξη του α.15ΠΚ «Όπου ο νόμος για την ύπαρξη αξιόποινης πράξης απαιτεί να έχει επέλθει ορισμένο αποτέλεσμα, η μη αποτροπή του τιμωρείται όπως η πρόκλησή του με ενέργεια, αν ο υπαίτιος της παράλειψης είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει την επέλευση του αποτελέσματος».

της υπό διαχείρισης ή επιμέλειας ξένης περιουσίας.⁹³ Προς επίρρωση, όμοια με την εν λόγω κατηγορία εγκλημάτων, στην οποία υπάγεται το έγκλημα της απιστίας, είναι αυτή των μικτών εγκλημάτων κίνησης και παράλειψης, όπου, -όπως συνάγεται και από την ονομασία της προαναφερθείσας κατηγορίας-, η άπιστη διαχείριση δύναται να τελεσθεί με ενέργεια, αλλά και με παράλειψη αποτροπής της επικείμενης βλάβης της ξένης περιουσίας⁹⁴, χωρίς, όμως, την πρόθεση ιδιοποιήσεως αυτής.⁹⁵

Επιπρόσθετα, η απιστία συνιστά ένα στιγμιαίο έγκλημα, διότι η τέλεση της άδικης πράξης, ήτοι της άπιστης διαχείρισης, επέρχεται σε χρονικό σημείο, το οποίο προηγείται της διαπίστωσης της προσβολής του εννόμου αγαθού.⁹⁶

Όσον αφορά την υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος, για την πλήρωση αυτής απαιτείται η ύπαρξη άμεσου δόλου β' βαθμού ή αναγκαίος δόλος για όλα τα στοιχεία της αντικειμενικής υποστάσεως της απιστίας⁹⁷, γεγονός που τρέπει την απιστία σε χαρακτηριζόμενο έγκλημα «υπερχειλούς υποκειμενικής υποστάσεως», καθώς απαιτείται γνώση του δράστη ότι η πράξη που τελεί είναι επιζήμια για την περιουσία που διαχειρίζεται ή επιμελείται και θέλησή αυτού να επιφέρει την εν λόγω ζημία.⁹⁸

2. Η αντικειμενική υπόσταση της διάταξης του α. 390ΠΚ

Τα επιμέρους στοιχεία που συνθέτουν την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας είναι τα εξής:

- i. Η ολική ή μερική ή για ορισμένη μόνο πράξη διαχείριση ή επιμέλεια αλλότριας περιουσίας βάσει νόμου ή δικαιοπραξίας,
- ii. Εξωτερική, ήτοι έναντι τρίτων, πράξη ή παράλειψη,
- iii. Δικαιοπρακτικός χαρακτήρας συμπεριφοράς,
- iv. Βέβαιη περιουσιακή ζημία, και

⁹³ Γ. Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 41.

⁹⁴ Στο ίδιο, σ. 42.

⁹⁵ ΑΠ 479/2021 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη στο: <https://www.areiospagos.gr/>.

⁹⁶ Στο ίδιο, σ. 41.

⁹⁷ Βλ. κατωτέρω υπό 2.

⁹⁸ ΑΠ 479/2021 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη στο: <https://www.areiospagos.gr/>.

- ν. Ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της πλημμελούς διαχείρισης και της βέβαιης ζημίας⁹⁹.

2.1. Η έννοια του διαχειριστή ή του επιμελητή της ξένης περιουσίας

Όπως έχει ήδη επισημανθεί¹⁰⁰, το έγκλημα της απιστίας αποτελεί ένα γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα (*‘delictum proprium’*), καθώς μόνο ο διαχειριστής ή ο επιμελητής ξένης περιουσίας δύναται να συνιστά υποκείμενο τέλεσης της συγκεκριμένης αξιόποινης πράξης.¹⁰¹ Στη θεωρία και στη νομολογία γίνεται χρήση των δύο εννοιών, δίχως κάποια εννοιολογική διάκριση.¹⁰² Επιπρόσθετα, η διαχείριση ξένης περιουσίας δύναται να είναι ολική, μερική ή να αφορά μόνο στη διενέργεια συγκεκριμένης πράξης επί της ξένης περιουσίας· αναγκαία προσθήκη -ήδη από το 1950- στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας για την αποφυγή φαινομένων καταδικασμού ατόμων εχόντων την κατά το μάλλον ή ήττον γενική εξουσία διαχείρισης ξένης περιουσίας ως δραστών τέλεσης του εγκλήματος της απιστίας.¹⁰³

Ως διαχειριστής, λοιπόν, ξένης περιουσίας νοείται όποιος προβαίνει σε πράξεις διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων τρίτου προσώπου έχοντας εξουσία αντιπροσώπευσης του τελευταίου, -η οποία δύναται να απορρέει από το νόμο, από σύμβαση ή από εντολή τρίτου προς πραγματοποίηση πράξεων διαχείρισης-, με διακριτική ευχέρεια κατά την εκτέλεση των εν λόγω πράξεων επί συγκεκριμένης περιουσίας.¹⁰⁴ Συνεπώς, για την απόδοση της ιδιότητας του διαχειριστή ξένης περιουσίας σε φυσικό πρόσωπο, δεν αρκεί μόνο η δυνατότητα διενέργειας υλικών πράξεων, αλλά απαιτείται και η δυνατότητα διενέργειας νομικών πράξεων με εξουσία αντιπροσώπευσης του εντολέα, κατά την τέλεση των οποίων ο εντολοδόχος θα αναπτύσσει πρωτοβουλίες, θα λαμβάνει, καθώς και θα εκτελεί αποφάσεις με ίδιο κίνδυνο και ευθύνη.¹⁰⁵ Ελλείψει, επομένως, του στοιχείου του «αυτοβούλου», το πρόσωπο που ακολουθεί ρητές και δεσμευτικές εντολές στερείται της ιδιότητας του διαχειριστή ή του επιμελητή της

⁹⁹ ΑΠ 1531/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ

¹⁰⁰ Βλ. Κεφάλαιο 2, υπό 1.2.

¹⁰¹ Γ. Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 45.

¹⁰² Στο ίδιο, σ. 45.

¹⁰³ Στο ίδιο, σ. 44- 45.

¹⁰⁴ ΣυμβΑΠ 793/2004 (Ε' Ποινικό Τμήμα), ΠραξΛογΠΔ 2/2004, σ. 310-312, διαθέσιμο σε: sakkoulas-online.

¹⁰⁵ ΑΠ 1174/1991 Στ' Τμ., ΕλλΔνη 7/1991.1597, διαθέσιμο σε: sakkoulas-online.

ξένης περιουσίας.¹⁰⁶ Στέρηση της εν λόγω ιδιότητας παρουσιάζει και το πρόσωπο εκείνο, το οποίο τελεί διαχειριστικές πράξεις δίχως εξωτερικό και δικαιοπρακτικό περιεχόμενο, αποτελώντας έτσι απρόσφορο υποκείμενο της διάταξης του άρθρου 390ΠΚ.¹⁰⁷

Ενδεικτικά παραδείγματα διαχείρισης αλλότριας περιουσίας αποτελούν -μεταξύ άλλων- η άσκηση της γονικής μέριμνας¹⁰⁸, όπου οι ασκούντες τη γονική μέριμνα του ανήλικου τέκνου οφείλουν να διαχειρίζονται την περιουσία αυτού προς όφελός του, η θέση προσώπου σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης¹⁰⁹, στην οποία βρίσκουν αναλογικής εφαρμογής οι διατάξεις περί επιτροπείας ανηλίκου¹¹⁰, -που επίσης συνιστά διαχείριση ξένης περιουσίας-, ο σύνδικος πτώχευσης¹¹¹, ο εκτελεστής διαθήκης¹¹², ο εκκαθαριστής κληρονομιάς¹¹³, ο αντιπρόσωπος¹¹⁴ -υπό την επιφύλαξη των οριζομένων στην διάταξη του α.235ΑΚ περί τέλεσης δικαιοπραξίας αντιπροσώπου με τον εαυτό του, ήτοι της «αυτοσύμβασης»-, καθώς και η διοίκηση ενός νομικού προσώπου από το νομίμως εκλεγμένο και συγκροτημένο σε σώμα διοικητικό του συμβούλιο¹¹⁵.¹¹⁶ Σε όλες τις ανωτέρω αναφερόμενες περιπτώσεις ο εντολοδόχος προβαίνει στην κατάρτιση δικαιοπραξιών, οι οποίες δεν αποφέρουν κάποιο

¹⁰⁶ Γ. Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 46.

¹⁰⁷ Στο ίδιο, *ό.π.*, σ. 46.

¹⁰⁸ Σύμφωνα με το α.1510παρ.1εδ.β'ΑΚ, «Η γονική μέριμνα περιλαμβάνει την επιμέλεια του προσώπου, τη διοίκηση της περιουσίας και την εκπροσώπηση του τέκνου σε κάθε υπόθεση ή δικαιοπραξία ή δίκη, που αφορούν το πρόσωπο ή την περιουσία του».

¹⁰⁹ Σύμφωνα με το α.1666παρ.1ΑΚ, «Σε δικαστική συμπαράσταση υποβάλλεται ο ενήλικος: 1. Όταν λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή λόγω σωματικής αναπηρίας αδυνατεί εν όλω ή εν μέρει να φροντίζει μόνος για τις υποθέσεις του 2. όταν, λόγω ασωτίας, τοξικομανίας ή αλκοολισμού, εκθέτει στον κίνδυνο της στέρησης τον εαυτό του, το σύζυγό του, τους κατιόντες του ή τους ανιόντες του». Περαιτέρω, στην διάταξη του α.1678παρ.2ΑΚ ορίζεται ότι «Αν δεν ορίζεται διαφορετικά στο νόμο ή στη δικαστική απόφαση, ο συμπαραστατούμενος δεν μπορεί να επιχειρεί, αν η δικαστική συμπαράσταση είναι στερητική, αυτοπροσώπως και, αν είναι επικουρική, χωρίς τη συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη, όσες πράξεις δεν μπορεί να επιχειρεί ο επίτροπος του ανηλίκου χωρίς την άδεια του δικαστηρίου, ούτε να διεξάγει τις συναφείς με αυτές δίκες».

¹¹⁰ Στο α.1603ΑΚ ορίζεται ότι «Στον επίτροπο ανήκουν, υπό τους όρους των διατάξεων που ακολουθούν, το καθήκον και το δικαίωμα να επιμελείται τον προσώπου του ανηλίκου, να διοικεί την περιουσία του και να τον εκπροσωπεί σε κάθε δικαιοπραξία ή δίκη που αφορά το πρόσωπο ή την περιουσία του».

¹¹¹ Βλ. σχετικά Ν. 4738/2020.

¹¹² Σύμφωνα με το α.2020παρ.2ΑΚ, «Ο εκτελεστής έχει δικαίωμα να επιχειρήσει κάθε πράξη την οποία ρητά επέτρεψε ο διαθέτης ή είναι απαραίτητη για την εκτέλεση των διατάξεών του. Με τους ίδιους όρους έχει δικαίωμα να διαχειρίζεται την κληρονομία είτε ολόκληρη είτε κατά ένα μέρος της».

¹¹³ Στο α.1918παρ.1ΑΚ προβλέπεται ότι «Ο εκκαθαριστής διοικεί την ομάδα της κληρονομιάς, ευθύνεται για κάθε αμέλεια και έχει την υποχρέωση να λογοδοτήσει».

¹¹⁴ Σύμφωνα με το α.211παρ.1εδ.α'ΑΚ, «Δήλωση βούλησης από κάποιον (αντιπρόσωπο) στο όνομα άλλου (αντιπροσωπευομένου) μέσα στα όρια της εξουσίας αντιπροσώπευσης ενεργεί αμέσως υπέρ και κατά του αντιπροσωπευομένου».

¹¹⁵ α.65ΑΚ σε συνδυασμό με το α.86παρ.1 του ν.4548/2018, «Το νομικό πρόσωπο διοικείται από ένα ή περισσότερα πρόσωπα. Όταν η διοίκηση είναι πολυμελής, αν δεν ορίζεται κάτι άλλο στη συστατική πράξη ή στο καταστατικό, οι αποφάσεις λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων», και «Το διοικητικό συμβούλιο είναι αρμόδιο να αποφασίζει για κάθε πράξη που αφορά τη διοίκηση της εταιρείας, τη διαχείριση της περιουσίας της και την εν γένει επιδίωξη του σκοπού της».

¹¹⁶ Α. Παπαδαμάκης, *Τα περιουσιακά εγκλήματα*, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2022, σ. 174.

ώφελος στον ίδιο ή δεσμεύουν αυτόν, αλλά καταρτίζονται στο όνομα και για λογαριασμό του εντολέα.¹¹⁷

Αξίζει να επισημανθεί ότι στην έννοια του διαχειριστή ξένης περιουσίας του α.390ΠΚ υπάγεται και ο υπάλληλος, όπως αυτός ειδικά ορίζεται στο α.13στοιχ.α'ΠΚ¹¹⁸ κατόπιν της κατάργησης του προϋσχύσαντος α.263^ΑΠΚ, υπό την αναγκαία -φυσικά-προϋπόθεση της διαπίστωσης ύπαρξης διακριτικής ευχέρειας κατά την διενέργεια της διαχειριστικής πράξης.¹¹⁹

2.2. Θεμέλια της διαχειριστικής εξουσίας: Νόμος ή Δικαιοπραξία

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιμέτρηση του βαθμού επιμέλειας του δράστη, καθώς και της καταχρηστικότητας της συμπεριφοράς αυτού κατά την διαπίστωση της πλήρωσης ή μη της αντικειμενικής υπόστασης της διάταξης του άρθρου 390 ΠΚ, αποτελεί η δυνατότητα προσδιορισμού των κανόνων, δυνάμει των οποίων καθορίζονται οι εντολές ενέργειας και ο βαθμός επιμέλειας κατά την άσκηση των διαχειριστικών πράξεων.¹²⁰ Επισημαίνεται ότι δια της δυνατότητας προσδιορισμού των προαναφερθέντων κανόνων, οριοθετείται και ο βαθμός και το είδος των κινδύνων που ο διαχειριστής της ξένης περιουσίας δύναται να αναλάβει.¹²¹

Οι αρχές, λοιπόν, που οριοθετούν τη σχέση του διαχειριστή και του φορέα της αλλότριας περιουσίας είναι ο νόμος ή η σύμβαση. Πιο συγκεκριμένα, η διαχειριστική εξουσία πρέπει να θεμελιώνεται είτε σε διάταξη νόμου, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων των καταστάσεων, όπου η διαχειριστική εξουσία ανατίθεται σε συγκεκριμένο πρόσωπο δυνάμει κάποιας δικαστικής απόφασης, είτε από την σε δικαιοπραξία. Σημειώνεται ότι η διαχειριστική εξουσία μπορεί να θεμελιώνεται σε συνδυασμό νόμου και δικαιοπραξίας. Αυτή είναι η περίπτωση της διαχείρισης της περιουσίας μίας ανώνυμης εταιρείας από το εκλεγμένο διοικητικό της

¹¹⁷ Α. Γεωργιάδης, *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, 4^η Έκδοση, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2012, σ. 654.

¹¹⁸ Σύμφωνα με το α.13στοιχ.α'ΠΚ, «Υπάλληλος είναι εκείνος στον οποίο νόμιμα έχει ανατεθεί, έστω και προσωρινά, η άσκηση υπηρεσίας δημόσιας, δημοτικής ή κοινοτικής ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου».

¹¹⁹ Γ. Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ'έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 47- 48.

¹²⁰ Π., Αδαμίδης, *ΜΕΛΕΤΕΣ Ποινικού Δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Ε.Ε., Αθήνα, 2019, σ.122.

¹²¹ Στο ίδιο, σ.122.

συμβούλιο¹²².¹²³ Περαιτέρω, η άκυρη δικαιοπραξία δεν αναιρεί την ιδιότητα του διαχειριστή της ξένης περιουσίας υπό την προϋπόθεση, όμως, ότι η ανάθεση αυτής από τον φορέα την περιουσίας έλαβε χώρα πραγματικά.¹²⁴

2.3. Η άπιστη διαχείριση

Για τη σύλληψη του αδικου της αξιόποινης πράξης της άπιστης διαχείρισης, έχουν αναπτυχθεί δύο βασικές θεωρίες, ήτοι η θεωρία της κατάχρησης της αντιπροσωπευτικής εξουσίας διάθεσης¹²⁵ και η θεωρία της διάρρηξης της πίστης¹²⁶.

2.3.1. Η θεωρία της κατάχρησης της αντιπροσωπευτικής εξουσίας διάθεσης

Η κρατούσα στην Ελλάδα θεωρία της κατάχρησης της αντιπροσωπευτικής εξουσίας διάθεσης («Missbrauchstheorie») εμφανίστηκε στην Γερμανία. Έρεισμα της ανάπτυξης της αποτελεί η διατύπωση της §266 του γερμανικού ΠΚ του 1871.¹²⁷ Πνευματικός πατέρας της εν λόγω θεωρίας θεωρείται ο Karl Binding¹²⁸, ενώ ο πυρήνας της θεωρίας της κατάχρησης της αντιπροσωπευτικής εξουσίας δύναται να συνοψιστεί σύμφωνα με τον *Max Grünhut*¹²⁹ στον τύπο: «Απιστία είναι η υπέρβασις του εννόμως επιτρεπτού εν τω πλαισίου του εννόμως δύνασθαι».¹³⁰ Σύμφωνα, λοιπόν, με την συγκεκριμένη θεωρία γνώμονα περιορισμού της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απιστίας αποτελεί η υπέρβαση της εξωτερικής αντιπροσωπευτικής εξουσίας του διαχειριστή, ήτοι η καταπάτηση των ορίων του «εννόμως

¹²² Σύμφωνα με την διάταξη του α.86 παρ.1 του Ν.4548/2018: «Το διοικητικό συμβούλιο είναι αρμόδιο να αποφασίζει για κάθε πράξη που αφορά τη διοίκηση της εταιρείας, τη διαχείριση της περιουσίας της και την εν γένει επιδίωξη του σκοπού της».

¹²³ Γ. Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ'έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ.49.

¹²⁴ Στο ίδιο, σ.49.

¹²⁵ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 2^ο υπό 2.3.1.

¹²⁶ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 2^ο υπό 2.3.2.

¹²⁷ Ι., Μοροζίνης, *ΑΠΙΣΤΙΑ (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια.*, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026, σ.131.

¹²⁸ Περισσότερα στο: https://en.wikipedia.org/wiki/Karl_Binding.

¹²⁹ Περισσότερα στο: https://en.wikipedia.org/wiki/Max_Gr%C3%BCnhut.

¹³⁰ Max Grünhut σε Ηλ., Αναγνωστόπουλος, *ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΙΣΤΙΑΣ, Άρθρα 390 & 256 ΠΚ*, 2^η Έκδοση, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2003, σ. 22.

δύνασθαι».¹³¹ Επομένως, πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απιστίας επέρχεται στις περιπτώσεις, όπου παρατηρείται νομικά ισχυρή εξωτερική και δικαιοπρακτική ενέργεια, δυνάμει της οποίας προκλήθηκε ζημία στο έννομο αγαθό της περιουσίας του φορέα.¹³²

2.3.2. Η θεωρία της διάρρηξης της πίστης

Σε αντίθεση με τα διδάγματα της θεωρίας της κατάχρησης της αντιπροσωπευτικής εξουσίας διάθεσης, στην θεωρία της διάρρηξης της πίστης («Treubruchtheorie») κρίνεται ως άπιστη οποιαδήποτε συμπεριφορά του δράστη που καταπατά το καθήκον της πίστης απέναντι στο φορέα του εννόμου αγαθού της περιουσίας. Άπιστη, μάλιστα, θεωρείται και η εσωτερική μη δικαιοπρακτική ενέργεια που προσβάλλει το καθήκον πίστης.¹³³ Αξίζει να σημειωθεί ότι η εν λόγω θεωρία εμφανίστηκε στην Γερμανία, ενώ πνευματικός πατέρας αυτής θεωρείται ο Hellmuth Mayer^{134 135}.

2.3.3. Η εξωτερική και δικαιοπρακτική μορφή της ζημιώδους πράξης

Δυνάμει της επικρατούσας στην ελληνική θεωρία και νομολογία θεωρία της κατάχρησης της αντιπροσωπευτικής εξουσίας διάθεσης, για την κατάφαση της υπέρβασης του «εννόμως δύνασθαι» απαιτείται να ενυπάρχει σωρευτικά στην άδικη πράξη ή παράλειψη του διαχειριστή της αλλότριας περιουσίας το στοιχείο του εξωτερικού και δικαιοπρακτικού χαρακτήρα.¹³⁶

Ο εξωτερικός χαρακτήρας της άδικης πράξης του διαχειριστή ή επιμελητή της ξένης περιουσίας εντοπίζεται στην δυνατότητα επηρεασμού των περιουσιακών σχέσεων του φορέα

¹³¹ Ι., Μοροζίνης, *ΑΠΙΣΤΙΑ* (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια., Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026, σ.131.

¹³² Ηλ., Αναγνωστόπουλος, *ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΙΣΤΙΑΣ, Άρθρα 390 & 256 ΠΚ, 2^η Έκδοση*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2003, σ.22- 23.

¹³³ Ι., Μοροζίνης, ό.π., σ.131.

¹³⁴ Περισσότερα στο: <https://www.wikidata.org/wiki/Q1603009> .

¹³⁵ Ηλ., Αναγνωστόπουλος, ό.π., σ.25- 26.

¹³⁶ Κ., Φράγκος, *Online κατ' άρθρο ερμηνεία Ποινικού Κώδικα*, 2020, διαθέσιμο στο www.sakkoulas-online.gr .

της περιουσίας προς τρίτα πρόσωπα, στην άσκηση, δηλαδή, της αντιπροσωπευτικής εξουσίας του διαχειριστή.¹³⁷ Περαιτέρω, το στοιχείο του δικαιοπρακτικού χαρακτήρα της ζημιώδους ενέργειας ή παράλειψης ερμηνεύεται κατά τις διατάξεις του ΑΚ¹³⁸, όπου σύμφωνα με αυτές δικαιοπραξίες αποτελούν και οι οιονεί δικαιοπραξίες, οι ανακοινώσεις παραστάσεως, αλλά και οι διαδικαστικές πράξεις, ενώ αντίστοιχα αποκλείονται όσοι ακολουθούν ρητές και δεσμευτικές εντολές, κι επομένως δεν διαχειρίζονται «αυτοβούλως» την αλλότρια περιουσία.¹³⁹

2.4. Η διαπίστωση της ύπαρξης περιουσιακής ζημίας

Προκειμένου να διαπιστωθεί η επέλευση βλάβης¹⁴⁰ περιουσιακής ζημίας στον φορέα της υπό διαχείρισης περιουσίας απαιτείται η συγκριτική αποτίμηση της αξίας της υπό διαχείρισης περιουσίας πριν και μετά την τέλεση της πράξης της άπιστης διαχείρισης.

Πιο συγκεκριμένα, για την κατάφαση της ζημίας θα πρέπει να ελέγχεται εάν έχει πράγματι μειωθεί η αξία της περιουσίας του φορέα, ή εάν ματαιώθηκε η αύξηση της αξίας της. Δεδομένου ότι το έγκλημα της απιστίας δύναται να τελεσθεί και δια παραλείψεως, -ήτοι δια παραλείψεως διενέργειας οφειλόμενων νόμιμων ενεργειών που θα μπορούσαν να είχαν συντελέσει την επαύξηση της περιουσίας του φορέα-, ο άπιστος διαχειριστής ματαιώνει την αύξηση του ενεργητικού της περιουσίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της ματαίωσης της επαύξησης της περιουσίας του φορέα αυτής συνιστά η παράλειψη του κηδεμόνα να τοποθετήσει την περιουσία του ανηλίκου σε επωφελές -ως προς το επιτόκιο- τραπεζικό ή μη προϊόν, και αντί αυτού, η διαφύλαξη της περιουσίας του ανηλίκου σε θησαυροφυλάκιο στην οικεία του κηδεμόνα.

Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι κατάφαση ζημίας δύναται να συντρέξει και σε περιπτώσεις αυξήσεως μεν της υπό διαχείρισης περιουσίας, αλλά με την επέλευση μικρότερης αύξησης από αυτήν που θα επερχόταν στην υπό διαχείριση περιουσία εάν ο διαχειριστής αυτής

¹³⁷ Γ. Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ.61.

¹³⁸ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 2^ο υπό 2.1.

¹³⁹ Ηλ., Αναγνωστόπουλος, *ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΙΣΤΙΑΣ, Άρθρα 390 & 256 ΠΚ, 2^η Έκδοση*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2003, σ.26.

¹⁴⁰ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 2^ο υπό 2.4.1.

επιδείκνυε την δέουσα επιμέλεια κατά την διαχείριση. Συνεπώς, στην εν λόγω περίπτωση η ζημία εντοπίζεται στην ματαίωση της περαιτέρω αύξησης της περιουσίας του φορέα.¹⁴¹

2.4.1. Ο βέβαιος χαρακτήρας της περιουσιακής ζημίας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί¹⁴², η προσθήκη του άρθρου στοιχείου της «βέβαιης» ζημίας στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας έλαβε χώρα με τις τροποποιήσεις που επέφερε ο Ν. 4619/2019. Σημειώνεται ότι στην διάταξη του εγκλήματος της απιστίας μεταφέρθηκε αυτούσια η θεωρητική αντίληψη της έννοιας της ζημίας, έτσι όπως αυτή γίνεται αντιληπτή στο έγκλημα της απάτης, γεγονός που δύναται να οδηγήσει λανθασμένα στην εντύπωση πως για την κατάφαση της περιουσιακής ζημίας αρκεί απλώς η διακινδύνευση της περιουσιακής βλάβης¹⁴³.¹⁴⁴

Για τη διαπίστωση της πλήρωσης της αντικειμενικής υπόστασης απαιτείται η κατάφαση της βέβαιης περιουσιακής ζημίας του φορέα της υπό διαχείρισης περιουσίας δια της συγκριτικής αποτίμησης της μείωσης ή της (περαιτέρω) αύξησης της αλλότριας περιουσίας. Όπως γίνεται αντιληπτό, ως ζημία δε νοείται η βλάβη στην περιουσία του ίδιου του διαχειριστή. Εξάιρεση αποτελεί η περίπτωση, όπου το μονομελές διοικητικό όργανο ΑΕ είναι ταυτόχρονα ο μοναδικός μέτοχος της ΜΑΕ. Στην περίπτωση αυτή στοιχειοθετείται το αδίκημα της απιστίας.¹⁴⁵ Επισημαίνεται ότι εάν υφίσταται αμφιβολία ως προς την επέλευση της ζημίας, η αρχή *in dubio pro reo* επιτάσσει την αθώωση του κατηγορουμένου.¹⁴⁶

2.4.2. Ο οριστικός χαρακτήρας της περιουσιακής ζημίας

¹⁴¹ Ηλ., Αναγνωστόπουλος, *ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΙΣΤΙΑΣ, Άρθρα 390 & 256 ΠΚ, 2^η Έκδοση*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2003, σ.60 -61.

¹⁴² Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 1^ο υπό 3.4.

¹⁴³ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 2^ο υπό 2.4.3.

¹⁴⁴ Ι., Μοροζίνης, «Η «βέβαιη» ζημία στο έγκλημα της απιστίας (άρθρο 390 ΠΚ): Μια δογματική παρθενογένεση;», *Nova Criminalia*, Τεύχος 13^ο, Ιούλιος 2021, σ. 3 -4, διαθέσιμο στο: <https://hcba.gr/novacriminalia/298/>.

¹⁴⁵ Κ., Φράγκος, *Online κατ' άρθρο ερμηνεία Ποινικού Κώδικα*, 2020, διαθέσιμο στο www.sakkoulas-online.gr.

¹⁴⁶ Ηλ., Αναγνωστόπουλος, *ό.π.*, σ.61 -64.

Λόγω της ρητής πρόβλεψης της επέλευσης βέβαιης ζημίας, -κι επομένως της οριοθέτησης του μεγέθους της περιουσιακής προσβολής-, αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας οι περιπτώσεις πρόκλησης κινδύνου μείωσης της υπό διαχείρισης περιουσίας του φορέα. Συνεπώς, και η πρόκληση της ζημίας, αλλά και ο χαρακτηρισμός αυτής ως βέβαιης και οριστικής οφείλουν να καλύπτονται από την ύπαρξη άμεσου δόλου στην βούληση του δράστη του εγκλήματος.¹⁴⁷

Σύμφωνα με τον Ανδρουλάκη¹⁴⁸ η διαπίστωση της επέλευσης της περιουσιακής βλάβης δεν είναι εφικτό να εντοπιστεί αμέσως μετά την τέλεση της πράξης της άπιστης διαχείρισης, ιδιαίτερα δε, όταν υφίσταται γενική διαχειριστική εξουσία, όπου ο διαχειριστής της περιουσίας δεν προβαίνει σε μία συγκεκριμένη διαχειριστική πράξη, αλλά, αντιθέτως, διαχειρίζεται διαρκώς την αλλότρια περιουσία.¹⁴⁹ Απόρροια αυτού αποτελεί η ανάδειξη του ζητήματος της οριοθέτησης της άμεσης παρέμβασης του ποινικού δικαίου προς διαφύλαξη του εννόμου αγαθού της περιουσίας του φορέα. Σε καμία, όμως, περίπτωση το ποινικό δίκαιο δεν θα πρέπει να παρεμβαίνει πρόωρα παρακωλύοντας την επιχειρηματική πρωτοβουλία, αλλά, αντίστοιχα, δεν θα πρέπει να επεμβαίνει και καθυστερημένα, όταν, δηλαδή, η περιουσιακή ζημία θα είναι πλέον οριστική.¹⁵⁰ Περαιτέρω, αναφέρεται ότι είναι αδιάφορο ποινικά το γεγονός της παύσης της διαχειριστικής εξουσίας μετά την τέλεση της ζημιώδους διαχειριστικής πράξης.¹⁵¹

2.4.3. Η διακινδύνευση της περιουσίας ως βλάβη

Το έγκλημα της απιστίας υπάγεται στην κατηγορία των εγκλημάτων βλάβης, κι όχι των εγκλημάτων διακινδύνευσης. Συνεπώς, ως έγκλημα βλάβης η αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας δεν πληρούται με μόνη την περιέλευση του εννόμου αγαθού της περιουσίας σε κατάσταση κινδύνου. Σύμφωνα με τον Ν. Ανδρουλάκη «*έτερον βλάβη, εκάτερον διακινδύνευσις... η υπό του δράστου πρόκλησις απλής διακινδυνεύσεως του*

¹⁴⁷ Γ., Δημήτριναις, «Η τυποποίηση του εγκλήματος της απιστίας στον ΠΚ», *Nova Criminalia*, Ειδικό Τεύχος-Νέος ΠΚ, Ιανουάριος 2020, Νο 8, σ. 6- 7, διαθέσιμο στο: <https://hcba.gr/novacriminalia/276/>.

¹⁴⁸ Ν., Ανδρουλάκης σε Ηλ., Αναγνωστόπουλο, *ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΙΣΤΙΑΣ, Άρθρα 390 & 256 ΠΚ, 2^η Έκδοση*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2003, σ. 64.

¹⁴⁹ Ηλ., Αναγνωστόπουλος, *ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΙΣΤΙΑΣ, Άρθρα 390 & 256 ΠΚ, 2^η Έκδοση*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2003, σ.64- 65.

¹⁵⁰ Στο ίδιο, σ. 64.

¹⁵¹ Παπαδαμάκης, Α., *Τα περιουσιακά εγκλήματα, 4^η Έκδοση*, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022, σ.179.

οικείου εννόμου αγαθού μόνον ως απόπειρα του περί ου πρόκειται εγκλήματος είναι δυνατόν να εκτιμηθή...». ¹⁵²

Υφίστανται, ωστόσο, περιπτώσεις, όπου μόνο η πρόκληση κατάστασης κινδύνου για την υπό διαχείριση περιουσία συμβάλλει στην απομείωση της ενεστώσης αξίας της, δίχως να απαιτείται και η πραγμάτωση του κινδύνου για την δυνατότητα διαπίστωσης της μείωσης της αξίας του εννόμου αγαθού. ¹⁵³ Η εν λόγω προβληματική της εξίσωσης της διακινδύνευσης και της βέβαιης και οριστικής ζημίας γίνεται αισθητή ιδιαίτερα στην περίπτωση της «πιστωτικής απιστίας». Πιο συγκεκριμένα, βασική αποστολή των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί η διαμεσολάβηση μεταξύ θετικών και αρνητικών αποταμιευτών κατά την μεταφορά χρηματικών πόρων. ¹⁵⁴ Απόρροια αυτού συνιστά ότι μία εκ των κύριων δραστηριοτήτων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι η έγκριση και η χορήγηση δανείων σε φυσικά και νομικά πρόσωπα· δραστηριότητα, η οποία είναι σύμφυτη της έννοιας της ανάληψης κινδύνου. Κατόπιν της εκταμιεύσεως του δανείου, γεννάται απαίτηση του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος απέναντι στον πιστούχο για την επιστροφή του χορηγηθέντος κεφαλαίου συν των τόκων και τυχών εξόδων. Οι τόκοι συνιστούν εκείνο το επιτακτικό αντιστάθμισμα, το οποίο εξισώνει την εκταμίευση του δανείου. ¹⁵⁵ Για το λόγο αυτό το επιτόκιο, ήτοι ο σημαντικότερος παράγοντας οιασδήποτε τραπεζικής χρηματοδότησης, αποτυπώνει τη σύνδεση μεταξύ της πιθανότητας αθέτησης ('probability of default') και της ζημίας σε περίπτωση αθέτησης ('loss given default'), δηλαδή τη σχέση μεταξύ του πιθανολογούμενου ανεξόφλητου μέρους του δανείου σε συγκεκριασμό με το κόστος του δανείου για την τράπεζα, το οποίο συμπίπτει με το επιτόκιο που εκείνη καταβάλλει για την αγορά χρήματος. ¹⁵⁶

Καθ' όλη την διάρκεια του δανείου οι οικονομικές εξελίξεις, η φερεγγυότητα του πιστούχου, καθώς και τα επίπεδα ανοχής αυτού απέναντι σε ενδεχόμενο κίνδυνο ρευστότητας θέτουν την επισφάλεια της απαιτήσεως του πιστωτή σε διακυμάνσεις. Για την περαιτέρω διασφάλιση της απαιτήσεως του πιστωτή απαιτείται ο λειτουργός του εκάστοτε

¹⁵² Ν. Ανδρουλάκης σε Ηλ., Αναγνωστόπουλος, *ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΙΣΤΙΑΣ*, Άρθρα 390 & 256 ΠΚ, 2^η Έκδοση, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2003, σ.67- 68.

¹⁵³ Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 80-87.

¹⁵⁴ Χρ., Γκόρτσος, «Δημόσιο τραπεζικό δίκαιο: Το δίκαιο της πρόληψης και διαχείρισης τραπεζικών κρίσεων» στο συλλογικό έργο (Ρόκας, Ν., Γκόρτσος, Χρ. Βλ., Μικρουλέα, Α. και Χ.Κ. Λιβαδά), *Στοιχεία τραπεζικού δικαίου, Μέρος Πρώτο*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2016, σ. 23-88 και 177-201, σ.23.

¹⁵⁵ Α., Τζαννετής, *Η ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΗ ΖΗΜΙΑ ΣΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΙΣΤΙΑΣ*, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026, σ.151.

¹⁵⁶ Στο ίδιο, σ.151.

χρηματοπιστωτικού ιδρύματος να διαχειρίζεται επιμελώς την περιουσία του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος δια της εφαρμογής συγκεκριμένων συμβατικών όρων και λήψεως -συνήθως- εμπράγματων εξασφαλίσεων. Δεδομένων των διακυμάνσεων της οικονομίας, το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα αρκετές φορές χορηγεί δάνεια και περιορίζεται σε λιγότερο επαχθείς για τον πιστούχο συμβατικούς όρους ή εξασφαλίσεις¹⁵⁷, με αποτέλεσμα να αναλαμβάνει -ήδη πριν την εκταμίευση του δανείου- τον κίνδυνο περί μη ικανοποίησης της απαίτησής του.¹⁵⁸

Στην προκειμένη περίπτωση, εάν γίνει δεκτό ότι έχει τελεστή η «πιστωτική απιστία» ήδη κατά την εκταμίευση του δανείου από τους λειτουργούς του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, το έγκλημα της απιστίας τρέπεται από έγκλημα βλάβης σε έγκλημα κατά της περιουσιακής αυτοδιαθέσεως του φορέα της υπό διαχείρισης περιουσίας, καθώς και σε έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης αυτής.¹⁵⁹ Ο συγκεκριμένος προβληματισμός μετριάζεται μέσω της διαπίστωσης της εφαρμογής των κανόνων της επιμελούς και καλής διαχείρισης κατά την έγκριση του δανείου, ήτοι δια της εξέτασης της εφαρμογής των εσωτερικών κανονισμών πιστοληπτικής ικανότητας, εγκυκλίων και οδηγιών του εκάστοτε χρηματοπιστωτικού ιδρύματος κατά τον οικονομικό σχεδιασμό της χορήγησης, αναδιάρθρωσης, ή ακόμα και της ρύθμισης του δανείου.¹⁶⁰

2.5. Κατάφαση ύπαρξης αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της πλημμελούς άσκησης των διαχειριστικών καθηκόντων και της επέλευσης της βέβαιης και οριστικής ζημίας

Μεταξύ της συμπεριφοράς του δράστη και της περιουσιακής ζημίας στο έννομο αγαθό της περιουσίας του φορέα απαιτείται αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος, με την έννοια του ισοδυνάμου των όρων ('*conditio sine qua non*'). Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή του ποινικού δικαίου, «όρο» οποιουδήποτε αποτελέσματος συνιστά οτιδήποτε δεν είναι εφικτό να απαλειφθεί, δίχως να σταματήσει αυτομάτως να υπάρχει και το συγκεκριμένο αποτέλεσμα,

¹⁵⁷ ΑΠ 1120/2019 (Ζ' Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: ΤΝΠ ΔΣΑ.

¹⁵⁸ Ηλ., Αναγνωστόπουλος, *ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΙΣΤΙΑΣ, Άρθρα 390 & 256 ΠΚ, 2η Έκδοση*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2003, σ.69- 70.

¹⁵⁹ Στο ίδιο, σ.70.

¹⁶⁰ Στο ίδιο, σ.70.

καθώς όλοι οι όροι είναι ισοδύναμοι κρίκοι της «αιτιώδους αλυσίδα».¹⁶¹ Συνεπώς, για την κατάφαση της ύπαρξης αιτιώδους συνδέσμου απαιτείται να βεβαιώνεται ότι το συγκεκριμένο εγκληματικό αποτέλεσμα προήλθε από την πλημμελή άσκηση των καθηκόντων του δράστη και δεν θα επερχόταν, αν ο δράστης τηρούσε τους κανόνες της επιμελούς διαχείρισης.¹⁶²

3. Η υποκειμενική υπόσταση της διάταξης του α. 390ΠΚ

Το έγκλημα της απιστίας αποτελεί πλημμέλημα, και συνεπώς, για τη στοιχειοθέτηση της υποκειμενικής υπόστασης του εν λόγω εγκλήματος απαιτείται, -σύμφωνα με την διάταξη του α.27 παρ.2 εδ. α' ΠΚ¹⁶³-, άμεσος δόλος β' βαθμού.¹⁶⁴

Έως το 1993, το έγκλημα της απιστίας μπορούσε να τελεστή με άμεσο δόλο ή με ενδεχόμενο δόλο. Η συστολή της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος μέσω της απαλοιφής της απαίτησης ύπαρξης ενδεχόμενου δόλου για την πλήρωση της υποκειμενικής υπόστασης επήλθε με την διάταξη του α.36 παρ.2 του Ν. 2172/1993.¹⁶⁵ Επισημαίνεται ότι η συγκεκριμένη μεταρρύθμιση λειτούργησε ως αντίβαρο στην ρευστή -αξιολογικά- αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας.¹⁶⁶

Κατά την τέλεση της άδικης πράξης της άπιστης διαχείρισης, ο δράστης πρέπει αφενός να γνωρίζει ότι δυνάμει κάποιας διάταξης νόμου ή κάποιας καταρτισθείσας -μεταξύ αυτού και του φορέα της υπό διαχείρισης περιουσίας- δικαιοπραξίας έχει την επιμέλεια ή την διαχείριση της ξένης περιουσίας, ολικά ή μερικά ή μόνο για συγκεκριμένη πράξη, κι αφετέρου δε να γνωρίζει ότι προκαλεί βέβαιη και οριστική ζημία στην υπό διαχείριση περιουσία. Επιπρόσθετα, απαιτείται και η βούληση του δράστη να τελέσει την πράξη της άπιστης διαχείρισης.¹⁶⁷ Τα κίνητρα ή ο σκοπός νοσηφισμού του δράστη είναι ασήμαντα για την στοιχειοθέτηση της υποκειμενικής υπόστασης της διάταξης του α.390 ΠΚ.¹⁶⁸

¹⁶¹ Α., Χαραλαμπίδης, *Σύνοψη Ποινικού Δικαίου, Γενικό Μέρος Ι, Το Έγκλημα, Δίκαιο & Οικονομία*- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2010, σ.273.

¹⁶² ΑΠ 967/2009 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: <https://www.areiospagos.gr/>.

¹⁶³ Σύμφωνα με την διάταξη του α.27 παρ.2 εδ. α' ΠΚ: «Όπου ο νόμος απαιτεί να έχει τελεστεί η πράξη εν γνώσει ορισμένου περιστατικού, δεν αρκεί ο ενδεχόμενος δόλος».

¹⁶⁴ Α., Παπαδαμάκης, *Τα περιουσιακά εγκλήματα, 4^η Έκδοση*, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022, σ.179.

¹⁶⁵ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 1^ο υπό 3.3.

¹⁶⁶ Α., Παπαδαμάκης, *ό.π.*, σ.179

¹⁶⁷ Στο ίδιο, σ.180.

¹⁶⁸ Κ., Φράγκος, *Online κατ' άρθρο ερμηνεία Ποινικού Κώδικα*, 2020, διαθέσιμο στο www.sakkoulas-online.gr

Σημειώνεται ότι η πλήρωση της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απιστίας, αλλά και το αξιόποινο της τελεσθείσας πράξης, ακυρώνονται στις περιπτώσεις ύπαρξης πραγματικής πλάνης σύμφωνα με τα οριζόμενα στην διάταξη του α.30 ΠΚ¹⁶⁹. Αντιθέτως, αν ο δράστης φρονεί -λανθασμένα- ότι κατέχει το δικαίωμα να πραγματοποιήσει μία διαχειριστική πράξη που θα επιφέρει ζημία στην υπό διαχείριση περιουσία, υφίσταται νομική πλάνη¹⁷⁰.

4. Ειδικά ζητήματα

4.1. Απόπειρα

Στις περιπτώσεις, όπου η επέλευση της περιουσιακής ζημίας αναχαιτίζεται κατά το στάδιο της δρομολόγησης των πράξεων της άπιστης διαχείρισης, και η αναχαίτιση αυτή δεν εξαρτάται από την θέληση του δράστη, τότε είναι εφικτή η απόπειρα της απιστίας.¹⁷¹ Επειδή, όμως, το έγκλημα της απιστίας αποτελεί ένα έγκλημα βλάβης, κι όχι ένα έγκλημα διακινδύνευσης¹⁷², για την παραδοχή της απόπειρας θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η δυνατότητα υποκατάστασης του ολοκληρωμένου εγκλήματος έναντι των προπαρασκευαστικών πράξεων.¹⁷³

4.2. Συμμετοχή

Η συμμετοχή στην τέλεση του εγκλήματος της απιστίας είναι εφικτή με όλες τις μορφές της, ήτοι με ηθική αυτουργία, άμεση και απλή συνέργεια, και συναυτουργία.¹⁷⁴ Όπως έχει ήδη

¹⁶⁹ Σύμφωνα με την διάταξη του α.30 ΠΚ: «1. Δεν πράττει με δόλο όποιος κατά το χρόνο τέλεσης της αξιόποινης πράξης αγνοεί τα περιστατικά που τη συνιστούν. Αν όμως η άγνοια αυτών των περιστατικών μπορεί να αποδοθεί σε αμέλεια του υπαιτίου, η πράξη του καταλογίζεται ως έγκλημα αμέλειας. 2. Δεν καταλογίζονται στο δράστη περιστατικά που κατά το νόμο επαυξάνουν το αξιόποινο της πράξης του, αν τα αγνοούσε».

¹⁷⁰ Σύμφωνα με την διάταξη του α.31 ΠΚ: «1. Μόνη η άγνοια του αξιοποιίνου δεν αρκεί για να αποκλείσει τον καταλογισμό. 2. Η πράξη όμως δεν καταλογίζεται σε εκείνον που την τελεί αν αυτός δεν είχε συνείδηση του άδικου χαρακτήρα της λόγω πλάνης που δεν μπορούσε να αποφύγει, μολονότι κατέβαλε την οφειλόμενη από τις περιστάσεις και δυνατή γι' αυτόν επιμέλεια (συγγνωστή νομική πλάνη). Αν ο υπαίτιος μπορούσε να αποφύγει την πλάνη, η πράξη καταλογίζεται σε αυτόν, αλλά το δικαστήριο μπορεί να του επιβάλει μειωμένη ποινή (άρθρο 83)».

¹⁷¹ Α., Παπαδαμάκης, *Τα περιουσιακά εγκλήματα*, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022, σ. 180.

¹⁷² Βλ. Κεφάλαιο 2, υπό 1.2.

¹⁷³ Α., Παπαδαμάκης, *ό.π.*, σ. 180.

¹⁷⁴ Στο ίδιο, σ. 181.

επισημανθεί, το έγκλημα της απιστίας αποτελεί ένα γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα, καθώς για την θεμελίωση του αξιόποινου της τελεσθείσας πράξης, ήτοι της άπιστης διαχείρισης, απαιτείται η ύπαρξη στο πρόσωπο του δράστη της ιδιότητας του διαχειριστή ή του επιμελητή της ξένης περιουσίας.¹⁷⁵ Επομένως, στους συμμετόχους, στους οποίους δεν πληρούται η προαναφερθείσα ιδιότητα του διαχειριστή ή του επιμελητή αλλότριας περιουσίας, θα εφαρμοστεί το α.49 παρ.1 εδ. ά ΠΚ¹⁷⁶. Αντίστοιχα, αν η ιδιότητα του διαχειριστή ή επιμελητή της ξένης περιουσίας ενυπάρχει στο πρόσωπο των συμμετόχων, κι όχι του δράστη, τότε ο τελευταίος θα κριθεί ως αναγκαίος συνεργός και οι συμμετοχοί ως έμμεσοι αυτουργοί.¹⁷⁷

4.3. Ζητήματα Συρροής

4.3.1. Συρροή του εγκλήματος της απιστίας με το έγκλημα της υπεξαίρεσης (α.375 ΠΚ)

Η δυνατότητα της εφαρμογής των κανόνων της αληθινής κατ' ιδέαν συρροής, -ήτοι της τέλεσης περισσότερων εγκλημάτων με μία πράξη, για εκάστη εκ των οποίων η κοινωνική απαξία επιτάσσει την ξεχωριστή τιμωρία τους¹⁷⁸-, δεν υφίσταται μεταξύ των εγκλημάτων της απιστίας και της υπεξαίρεσης, όταν υπάρχει ταύτιση της περιουσιακής βλάβης με το υλικό αντικείμενο της υπεξαίρεσης.¹⁷⁹ Επισημαίνεται ότι ο ίδιος αποκλεισμός υφίσταται μεταξύ της απιστίας και του εγκλήματος της φθοράς ξένης ιδιοκτησίας.¹⁸⁰ Αντιθέτως, οι κανόνες της αληθινής πραγματικής συρροής, ήτοι της τέλεσης περισσότερων εγκλημάτων με περισσότερες πράξεις¹⁸¹, εφαρμόζονται όταν η προαναφερθείσα ταύτιση μεταξύ της περιουσιακής ζημίας συνεπεία της άπιστης διαχείρισης και του υλικού αντικειμένου της υπεξαίρεσης απουσιάζει.¹⁸²

¹⁷⁵ Βλ. Κεφάλαιο 2, υπό 1.2.

¹⁷⁶ Σύμφωνα με την διάταξη του α. 49 παρ.1 εδ. ά ΠΚ: «Όπου ο νόμος, για να είναι μια πράξη αξιόποινη, απαιτεί ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις, αν αυτές υπάρχουν μόνο στο δράστη, τότε αυτοί που είναι συμμετοχοί κατά το άρθρο 46 παρ. 1 μπορούν να τιμωρηθούν με ποινή ελαττωμένη (άρθρο 83)· αν όμως υπάρχουν μόνο σ' αυτούς που είναι συμμετοχοί κατά τα άρθρα 46 παρ. 1 και 47, τότε οι τελευταίοι τιμωρούνται ως αυτουργοί και ο δράστης ως συνεργός».

¹⁷⁷ Α., Παπαδαμάκης, *Τα περιουσιακά εγκλήματα*, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022, σ. 181.

¹⁷⁸ Α., Χαραλαμπίδης, *Σύνοψη Ποινικού Δικαίου, Γενικό Μέρος II, Η Ποινή, Δίκαιο & Οικονομία*- Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα, 2012, σ. 295- 299.

¹⁷⁹ Α., Παπαδαμάκης, *ό.π.*, σ. 182.

¹⁸⁰ Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 97.

¹⁸¹ Α., Χαραλαμπίδης, *ό.π.*, σ. 294- 295.

¹⁸² Γ., Κατσαούνης, *ό.π.*, σ. 97.

4.3.2. Συρροή του εγκλήματος της απιστίας με το έγκλημα της απάτης (α.386 ΠΚ)

Σε περιπτώσεις, όπου η περιουσιακή βλάβη συνεπεία της τέλεσης του εγκλήματος της απιστίας και του εγκλήματος της απάτης είναι «κοινή», υφίσταται σχέση αλληλοαποκλεισμού μεταξύ των δύο εγκλημάτων, κι ως εκ τούτου δεν δύναται να υπάρξει αληθινή κατ' ιδέαν συρροή.¹⁸³ Προς επίρρωση, η ζημία του εννόμου αγαθού της περιουσίας συνιστά το αποτέλεσμα των εσωτερικών πράξεων του δράστη. Συνεπώς, είτε δεν δύναται να στοιχειοθετηθεί το έγκλημα της απιστίας, είτε η απιστία απορροφάται από την απάτη, -καθώς αποτελεί αποπεράτωση του εγκλήματος της απάτης-, είτε, τέλος, προηγούμενη αναγκαία πράξη αυτής.¹⁸⁴ Συμπερασματικά, μεταξύ των δύο εγκλημάτων δύναται να υπάρξει αληθινή πραγματική συρροή σε εκείνες τις περιπτώσεις, όπου ο δράστης προσβάλλει δύο μονάδες της ίδιας περιουσίας.¹⁸⁵

4.3.3. Περιπτώσεις αληθινής πραγματικής συρροής του εγκλήματος της απιστίας με λοιπές διατάξεις του ΠΚ

Μεταξύ του εγκλήματος της απιστίας και των εγκλημάτων της πλαστογραφίας (α.216 ΠΚ), της ψευδούς βεβαίωσης (α.242 ΠΚ), της παράβασης καθήκοντος (α.259 ΠΚ), της υπεξαγωγής εγγράφων (α.222 ΠΚ), της κλοπής (α.372-374 ΠΚ), της απάτης με ηλεκτρονικό υπολογιστή (α.386^A ΠΚ), καθώς και της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (α.4 του Ν. 4557/2018) υφίσταται αληθινή πραγματική συρροή.¹⁸⁶

4.3.4. Η επικουρική σχέση μεταξύ του εγκλήματος της απιστίας και του εγκλήματος του α.24 παρ. 4 του Ν. 4689/2020¹⁸⁷ για την παράνομη διαχείριση πόρων της ΕΕ

¹⁸³ Α., Παπαδαμάκης, *Τα περιουσιακά εγκλήματα*, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022, σ. 182.

¹⁸⁴ Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 98.

¹⁸⁵ Α., Παπαδαμάκης, *ό.π.*, σ. 182.

¹⁸⁶ Γ., Κατσαούνης, *ό.π.*, σ. 99- 103.

¹⁸⁷ Σύμφωνα με την διάταξη του α.24 παρ.4 του Ν. 4689/2020: «Όποιος, στο πλαίσιο της εμπιστευμένης σε αυτόν διαχείρισης πόρων και περιουσιακών στοιχείων του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των προϋπολογισμών των κάθε είδους οργάνων και οργανισμών της διαχειρίζεται τους οικείους πόρους κατά παράβαση

Η διάταξη του α.24 παρ. 4 του Ν. 4689/2020 με τίτλο «Επικουρικές διατάξεις για την ποινική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης» τυποποιεί πράξεις άπιστης διαχείρισης και υπεξαίρεσης κατά των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ, όπως αυτά ειδικότερα προσδιορίζονται στην διάταξη του α.21 παρ. 2 εδ. α του Ν. 4689/2020¹⁸⁸. Επισημαίνεται ότι το εν λόγω αδίκημα κατά των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ είναι ιδιώνυμο και επαναλαμβάνει το χαρακτηρισμό της κοινοτικής απάτης, όπως αυτός επικράτησε επί της εφαρμογής του προϋσχύσαντος Ν. 2803/2000. Λόγω της ρήτρας επικουρικότητας ως προς την εφαρμογή των διατάξεων του α.375 και του α.390 ΠΚ, μεταξύ του εγκλήματος της απιστίας και του εγκλήματος της απιστίας σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ δεν βρίσκουν εφαρμογής οι κανόνες του ποινικού δικαίου περί συρροής εγκλημάτων.¹⁸⁹ Συνεπώς, όπως προκύπτει και από την αντιπαραβολή των διατάξεων των δύο προαναφερθέντων εγκλημάτων, η διάταξη του α.24 παρ.4 του Ν. 4689/2020 εφαρμόζεται μόνο στις περιπτώσεις, όπου δεν προβλέπεται χειρότερη ποινική κύρωση από την εφαρμογή της διάταξης του α.390 ΠΚ.

5. Εναλλακτικές μορφές περάτωσης της ποινικής διαφοράς

Η διάταξη του α.405 παρ. 2 εδ. α ΠΚ¹⁹⁰ συγκαταλέγει το έγκλημα της απιστίας μεταξύ των εγκλημάτων, για τα οποία η εντελής, -και πάντως πριν από την πρώτη εξέταση του φερόμενου ως δράστη-, ικανοποίηση του φορέα της υπό διαχείρισης περιουσίας, που μειώθηκε ή δεν αυξήθηκε περαιτέρω, συνεπάγεται την εξάλειψη του αξιοποίνου της τελεσθείσας

των κανόνων επιμελούς διαχείρισης ή ιδιοποιείται παράνομα ή χρησιμοποιεί κατ' απόκλιση από τον νόμιμο καθορισμένο σκοπό τους τα οικεία περιουσιακά στοιχεία, ζημιώνοντας με αυτόν τον τρόπο τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τιμωρείται με φυλάκιση, εκτός αν η πράξη τιμωρείται βαρύτερα με βάση τα άρθρα 375 ή 390 ΠΚ».

¹⁸⁸ Σύμφωνα με την διάταξη του α.21 παρ. 2 εδ. α του Ν. 4689/2020: «Ως «οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης» νοείται το σύνολο των εσόδων, δαπανών και στοιχείων ενεργητικού που καλύπτονται, αποκτώνται μέσω ή οφείλονται: i) στον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ii) στους προϋπολογισμούς των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν ιδρυθεί δυνάμει των Συνθηκών ή στους προϋπολογισμούς, των οποίων αυτά ασκούν, άμεσα ή έμμεσα, την εποπτεία».

¹⁸⁹ Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 225- 227.

¹⁹⁰ Σύμφωνα με την διάταξη του α.405 παρ.2 ΠΚ: «2. Το αξιοποινό των εγκλημάτων που προβλέπονται στο άρθρο 386, στις παρ. 1 και 3 του άρθρου 386Α και στα άρθρα 386Β, 387, 389, 390, 394, 397 και 404 εξαλείφεται αν ο υπαίτιος, με δική του θέληση και πριν από την πρώτη εξέτασή του ως υπόπτου ή κατηγορουμένου ικανοποιήσει εντελώς τον ζημιωθέντα χωρίς παράνομη βλάβη τρίτου. Η μερική μόνο ικανοποίηση εξαλείφει το αξιοποινό κατά το αντίστοιχο μόνο μέρος».

πράξης.¹⁹¹ Σημειώνεται ότι η ικανοποίηση του παθόντος αποσκοπεί στην αποκατάσταση της ζημίας συνεπεία των καταχρηστικών πράξεων του δράστη.¹⁹² Αποκατάσταση δε, επέρχεται και με την χρηματική αποτίμηση ξένων ως προς την υπό διαχείριση περιουσία στοιχείων, και την κατάθεσή τους, -προς εξισορρόπηση της βλάβης-, στην αλλότρια περιουσία.¹⁹³ Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλήρης ικανοποίηση του φορέα του προσβαλλόμενου έννομου αγαθού θα πρέπει να επέρχεται με την θέληση του ίδιου του δράστη, άλλως δεν δύναται να στοιχειοθετηθεί η έννοια της έμπρακτης μετάνοιας, η οποία αναφέρεται στην υλική ικανοποίηση του παθόντος, δίχως να ενδιαφέρουν τον νομοθέτη τα αποτελέσματα της τυχόν συντρέχουσας ηθικής χροιάς της στο πρόσωπο του δράστη.¹⁹⁴ Προς επίρρωση, η συνδρομή των όρων της έμπρακτης μετάνοιας εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το αρμόδιο δικαστήριο, εφόσον, βέβαια, τα στοιχεία της ανακύπτουν από τον φάκελο της υπόθεσης.¹⁹⁵ Περαιτέρω, σε περίπτωση, που η εντελής ικανοποίηση του παθόντος επέλθει έως και το αμετάκλητο της παραπομπής του δράστη, τότε βρίσκει εφαρμογής η παρ. 3 του α.405 ΠΚ.¹⁹⁶

Εκτός από την εντελή ικανοποίηση του παθόντος, στο έγκλημα της απιστίας βρίσκουν εφαρμογής και οι διατάξεις των α.48 και 49 ΚΠΔ περί αποχής από την ποινική δίωξη πλημμελημάτων, κι αντίστοιχα, κακουργημάτων υπό όρους. Κύρια προϋπόθεση αποτελεί η ολοσχερής αποκατάσταση της βλάβης της περιουσίας του παθόντος αποδεδειγμένα ή κατά δήλωση του τελευταίου.¹⁹⁷

Επιπρόσθετα, η κακουργηματική μορφή του εγκλήματος της απιστίας εντάσσεται στις διατάξεις των α.301 και 302 ΚΠΔ, όπου προβλέπεται η εναλλακτική μορφή απονομής της δικαιοσύνης, ήτοι η διαδικασία της ποινικής συνδιαλλαγής, η οποία υποδιαιρείται σε τρεις επιμέρους διαδικασίες.¹⁹⁸ Κύρια προϋπόθεση για τη σύνταξη πρακτικού συνδιαλλαγής είναι η

¹⁹¹ Στ. Ο., Χούρσογλου, «Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα : συνοπτική παρουσίαση, κριτική αξιολόγηση», σε ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2022, τόμος 70, τεύχος 9, σ. 1940-1951, σ.1950.

¹⁹² Α., Παπαδαμάκης, *Τα περιουσιακά εγκλήματα*, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022, σ. 183.

¹⁹³ Στο ίδιο, σ. 183.

¹⁹⁴ Στο ίδιο, σ. 145.

¹⁹⁵ Στο ίδιο, σ. 146.

¹⁹⁶ Σύμφωνα με την διάταξη του α.405 παρ. 3 ΠΚ: «3. Εάν ο υπαίτιος των πλημμελημάτων της παρ. 2 μέχρι το τέλος της αποδεικτικής διαδικασίας στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο ικανοποιήσει εντελώς τον ζημιωθέντα, καταβάλλοντας αποδεδειγμένα, ιδίως ενώπιον δημόσιας αρχής ή με τραπεζική κατάθεση ή με μη ανακλητή δημόσια παρακατάθεση, το κεφάλαιο και τους τόκους υπερημερίας, από την ημέρα τέλεσης του εγκλήματος, μπορεί να απαλλάσσεται από κάθε ποινή».

¹⁹⁷ Στ. Ο., Χούρσογλου, *ό.π.*, σ.1950.

¹⁹⁸ Στο ίδιο, σ.1950.

ομολογία του κατηγορουμένου, καθώς και η βεβαίωση της εντελούς ικανοποίησης του παθόντος.¹⁹⁹

¹⁹⁹ Α., Παπαδαμάκης, *Τα περιουσιακά εγκλήματα*, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022, σ.149.

Κεφάλαιο 3^ο : Η δίωξη του εγκλήματος της απιστίας

1. Το ισχύον καθεστώς δίωξης του εγκλήματος της απιστίας

Το έγκλημα της απιστίας ως πλημμέλημα διώκεται κατόπιν της υποβολής εγκλήσεως του παθόντος, ενώ στις κακουργηματικές μορφές της η απιστία διώκεται αυτεπαγγέλτως.²⁰⁰ Εξαιρέση αυτού αποτελεί η διάταξη του α.390 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ, για την οποία απαιτείται η υποβολή εγκλήσεως κατόπιν της τροποποίησης της διάταξης του α.405 παρ.1 εδ. β' ΠΚ από την διάταξη του α.12 παρ.3 του Ν.4637/2019²⁰¹. Η συγκεκριμένη τροποποίηση αφορά την απιστία που στρέφεται άμεσα κατά της περιουσίας πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος ή επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα.

1.1. Η αρχική πρόβλεψη της διατήρησης της αυτεπάγγελτης δίωξης της κακουργηματικής απιστίας στο Ν. 4619/2019

Το Σχέδιο του νέου ΠΚ δεν εισήγαγε αρχικά οιαδήποτε διαφορά αναφορικά με την κατ' έγκληση ή την αυτεπάγγελτη δίωξη του εγκλήματος της απιστίας έναντι των λοιπών εγκλημάτων κατά της περιουσίας. Η τέλεση απιστίας στον ιδιωτικό τομέα διωκόταν με την υποβολή έγκλησης από τον παθόντα, ενώ η κακουργηματική απιστία στον δημόσιο τομέα διωκόταν αυτεπαγγέλτως.²⁰² Ειδικότερα, όσον αφορά την περίπτωση της διάταξης του α.390 παρ.1 εδ. β' ΠΚ, ήτοι της κακουργηματικής απιστίας κατά της περιουσίας Ν.Π.Ι.Δ., επισημαίνεται ότι η διατήρηση της αυτεπάγγελτης ποινικής δίωξης απέβλεπε στην αποτροπή του φαινομένου της καταχρηστικής επιλογής μη υποβολής εγκλήσεως από επιχειρηματικούς φορείς με μεγάλους οικονομικούς κύκλους εργασιών δια των νομίμων οργάνων διοίκησης αυτών.²⁰³

Στην Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα», αναφέρεται πως διευρύνεται η κατ' έγκληση δίωξη ορισμένων εκ των εγκλημάτων του 23^{ου}

²⁰⁰ Α., Παπαδαμάκης, *Τα περιουσιακά εγκλήματα*, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022, σ.183.

²⁰¹ Σύμφωνα με την διάταξη του α.405 παρ.1 εδ. β', όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα: «1. Για την ποινική δίωξη των εγκλημάτων που προβλέπονται στα άρθρα 387 και 389, στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 390, στο άρθρο 397 και στην παρ. 1 του άρθρου 404 απαιτείται έγκληση».

²⁰² Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ.140.

²⁰³ Π., Βруниώτης, «Η απόφαση περί μη υποβολής έγκλησης για την αξιόποινη πράξη στρεφόμενη κατά πιστωτικού ιδρύματος», ΠοινΔικ, 2019, τεύχος 12^ο, σ.1290-1303, σ.1291.

Κεφαλαίου λόγω του ατομικού χαρακτήρα των προσβαλλόμενων εννόμων αγαθών.²⁰⁴ Επισημαίνεται ότι ο δε «ατομικός χαρακτήρας των προσβαλλόμενων αγαθών» αναγράφεται ως αιτιολογία και για εκείνες τις περιπτώσεις, όπου η τυχόν αντίθετη δήλωση του παθόντος επιφέρει την παύση της ποινικής δίωξης.²⁰⁵ Βέβαια, η επίκληση του ατομικού χαρακτήρα του εννόμου αγαθού της περιουσίας για την κατάργηση της δυνατότητας της αυτεπάγγελτης δίωξης δεν κρίνεται πειστική, διότι υπό την εν λόγω οπτική θα έπρεπε να διώκονται κατ' έγκληση κι άλλα εγκλήματα βαρύτερης κοινωνικοηθικής απαξίας, όπως αυτά κατά της σωματικής ακεραιότητας ή των περιπτώσεων απόπειρας εγκλημάτων κατά της ζωής.²⁰⁶

Προς υπεράσπιση της προαναφερθείσας αρχικής επιλογής του νομοθέτη διατυπώθηκε το επιχείρημα της αποσυμφόρησης των ποινικών δικαστηρίων, καθώς και η δυνατότητα συναινετικής επίλυσης των υποθέσεων εντός της τρίμηνης προθεσμίας για την υποβολή εγκλήσεως από τον παθόντα.²⁰⁷ Από την άλλη πλευρά, τα αντεπιχειρήματα που διατυπώθηκαν σχετίζονταν με την ήδη υπαρκτή δικονομική πρόβλεψη άλλων τρόπων επίλυσης διαφορών προς αποσυμφόρηση των δικαστηρίων, -όπως για παράδειγμα συνιστά η ποινική συνδιαλλαγή-, αλλά και με το γεγονός ότι η διαπίστωση του χρόνου γνώσης του παθόντος για την τέλεση της άπιστης διαχείρισης θα αποτελέσει το βασικό υπό εξέταση αντικείμενο των ποινικών δικαστηρίων. Επίσης, επισημάνθηκε ότι στα κατ' εξακολούθηση τελούμενα εγκλήματα κατά της περιουσίας, η μη υποβολή εγκλήσεως από τον παθόντα ενδεχομένως να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στον χαρακτηρισμό της άδικης πράξης ως πλημμελήματος ή ως κακουργήματος, στο ύψος της περιουσιακής βλάβης, ή ακόμα και στην παραγραφή της αξιόποινης πράξης. Επιπρόσθετα, υποστηρίχθηκε ότι εάν ο φορέας της περιουσίας, στην οποία επήλθε ζημία, είναι νομικό πρόσωπο, και η εν λόγω ζημία προκλήθηκε από τα πρόσωπα που ασκούν τη διοίκηση του νομικού προσώπου, τότε οι νόμιμοι εκπρόσωποι αυτού, -και δη δράστες-, θα πρέπει να αποφανθούν για την υποβολή ή μη εγκλήσεως, στην περίπτωση που

²⁰⁴ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα», Ανατύπωση 07.06.2019, διαθέσιμη στο ΝΟΜΟΣ, σ. 72.

²⁰⁵ Δ., Κιούπης, «Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας. Η διεύρυνση του καταλόγου των κατ' έγκληση διωκομένων εγκλημάτων. Πρακτικές λύσεις και θεωρητικά θεμέλια.», The Art of Crime, Νοέμβριος 2022, διαθέσιμο στο: <https://theartofcrime.gr/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B7/>.

²⁰⁶ Στο ίδιο.

²⁰⁷ Στο ίδιο.

δεν θα ακολουθηθεί η διάταξη του α.69 ΑΚ περί ορισμού προσωρινής διοίκησης δια απόφασης του κατά τόπον αρμόδιου μονομελούς πρωτοδικείου.²⁰⁸

Συνεπεία των ως άνω προβληματισμών στη θεωρία και νομολογία, κατατέθηκε προς δημόσια διαβούλευση στις 14.10.2019 από το Υπουργείο Δικαιοσύνης το Σχέδιο Νόμου με τίτλο «Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις»²⁰⁹. Στις προτεινόμενες τροποποιήσεις προβλεπόταν ότι το αδίκημα της απιστίας σε βαθμό πλημμελήματος, αλλά και κακουργήματος θα διώκεται μόνο κατόπιν υποβολής εγκλήσεως, ενώ θα διατηρούνταν η δυνατότητα αυτεπάγγελτης δίωξης στις περιπτώσεις, όπου η άπιστη διαχείριση στρέφεται κατά του Δημοσίου με ζημία άνω των 120.000 ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί ότι επί των τροποποιήσεων του νέου ΠΚ εκδόθηκε το υπ' αριθμ.πρωτ.:49/15-10-2019 Δελτίο Τύπου της Ένωσης Εισαγγελέων Ελλάδας, όπου υπερτονιζόταν το ενδεχόμενο επέλευσης του κινδύνου ατιμωρησίας -λόγω της κρίσης ως ποινικά μη αξιόλογων- υποθέσεων που εκκρεμούν ήδη στα ποινικά δικαστήρια, καθώς και του κινδύνου ενίσχυσης των φαινομένων διαφθοράς και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.²¹⁰ Εν τέλει, στις 18.11.2019 δημοσιεύτηκε ο Ν. 4637/2019 (ΦΕΚ Α' 180/18.11.2019) με τίτλο «Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και συναφείς διατάξεις», όπου προβλέφθηκε ότι οι πράξεις της άπιστης διαχείρισης που προσβάλλουν την περιουσία τραπεζικών ιδρυμάτων θα διώκονται μόνο κατ' έγκληση^{211, 212}.

²⁰⁸ Δ., Κιούπης, «Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας. Η διεύρυνση του καταλόγου των κατ' έγκληση διωκομένων εγκλημάτων. Πρακτικές λύσεις και θεωρητικά θεμέλια», The Art of Crime, Νοέμβριος 2022, διαθέσιμο στο: <https://theartofcrime.gr/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B7/>.

²⁰⁹ Σχέδιο Νόμου με τίτλο «Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις», διαθέσιμο στο: <https://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=10894>.

²¹⁰ Υπ' αριθμ.πρωτ.:49/15-10-2019 Δελτίου Τύπου της Ένωσης Εισαγγελέων Ελλάδας, διαθέσιμο στο: <https://enosieisaggeleon.gr/%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85-15-10-2019/>.

²¹¹ Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο 3^ο υπό 1.2.

²¹² Κ., Κοσμάτος, «Οι πρόσφατες νομοθετικές τροποποιήσεις για το έγκλημα της απιστίας κατά των τραπεζικών ιδρυμάτων», The Art of Crime, Αύγουστος 2020, διαθέσιμο στο: https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2020/05/17_KOSMATOS_TEYXOS_8.pdf.

1.2. Η κατ' έγκληση δίωξη της κακουργηματικής απιστίας κατά χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Όπως έχει ήδη επισημανθεί²¹³, με το Ν. 4637/2019 (ΦΕΚ Α' 180/18.11.2019) με τίτλο «Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και συναφείς διατάξεις», και συγκεκριμένα με την διάταξη του α.12 παρ.3 του ως άνω νόμου τροποποιήθηκε η διάταξη του α.405 παρ.1 ΠΚ, ως προς την πρόβλεψη της κατ' έγκλησης δίωξης του εγκλήματος της απιστίας, όταν η τελεσθείσα πράξη της άπιστης διαχείρισης στρέφεται κατά της περιουσίας τραπεζικών ιδρυμάτων. Μάλιστα, στο α.5 της Αιτιολογικής Έκθεσης του σχεδίου νόμου 4637/2019 επισημαίνεται ότι η δυνατότητα κατ' έγκλησης δίωξης του εγκλήματος της απιστίας κατά της περιουσίας του τραπεζικού ιδρύματος σφυρηλατεί το νομικό πλαίσιο αποβλέποντας στην διασφάλιση της ελεύθερης άσκησης της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία τεκμηριώνει τη δημοκρατική και αποτελεσματική λειτουργία της εκτελεστικής εξουσίας όσον αφορά την ρύθμιση της καθημερινής οικονομικής δραστηριότητας.²¹⁴ Προς επίρρωση, επισημαίνεται ότι με την διάταξη α.6 παρ.2 του Ν. 4619/2019 τροποποιήθηκε και η μεταβατική διάταξη του α.464 ΠΚ, δυνάμει της οποίας απαιτείται η υποβολή εγκλήσεως εντός διαστήματος τεσσάρων (4) μηνών από την έναρξη ισχύος του προαναφερθέντος νόμου στις περιπτώσεις, όπου υπό του προϊσχύσαντος νομικού καθεστώτος προβλεπόταν η αυτεπάγγελτη δίωξη του εγκλήματος.²¹⁵ Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με την διάταξη του α.69 του Ν. 5113/2024 κατά τη διενέργεια της προκαταρκτικής εξέτασης για την αξιόποινη πράξη της διάταξης του α.390 παρ.2 εδ.β' ΠΚ συντάσσεται έκθεση δύο επιθεωρητών της ΤτΕ προς τον σκοπό διαπίστωσης παράβασης ή μη του κανονιστικού πλαισίου που διέπει τις συναλλαγές.

1.2.1. Επικρίσεις και ζητήματα συνταγματικότητας της κατ' έγκλησης δίωξης του εγκλήματος της απιστίας κατά της περιουσίας του τραπεζικού ιδρύματος

²¹³ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 3^ο υπό 1.1.

²¹⁴ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου 4637/2019 «Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και συναφείς διατάξεις», διαθέσιμη στο ΝΟΜΟΣ.

²¹⁵ Σύμφωνα με την διάταξη του α.464 ΠΚ: «Εκκρεμείς ποινικές διαδικασίες, που έχουν ανοίξει χωρίς την υποβολή εγκλήσεως με αντικείμενο πράξεις για την δίωξη των οποίων απαιτείται έγκληση στον παρόντα Κώδικα ενώ διώκονταν αυτεπαγγέλτως υπό το προϊσχύσαν δίκαιο, συνεχίζονται, εφόσον ο δικαιούμενος να υποβάλει έγκληση δηλώσει εντός τεσσάρων μηνών από την έναρξη της ισχύος του παρόντος ότι επιθυμεί την πρόδοό τους».

Η αιτιολογία της επιλογής του νομοθέτη ως προς την κατ' έγκληση δίωξη του εγκλήματος της απιστίας μόνο κατά της παρουσίας των τραπεζικών ιδρυμάτων, κι όχι και των λοιπών Ν.Π.Ι.Δ., δεν κρίθηκε από την θεωρία επαρκής. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίχθηκε ότι όπως τα τραπεζικά ιδρύματα λειτουργούν σύμφωνα με ένα ισχυρό και διαρκώς εξελισσόμενο εποπτικό πλέγμα εγχώριων και ευρωπαϊκών διατάξεων ιδιωτικού και δημοσίου χρηματοπιστωτικού δικαίου, -λόγω του ρόλου που επιτελούν στον μηχανισμό σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος²¹⁶-, γεγονός που καθιστά την εμφάνιση φαινομένων καταχρηστικής άσκησης της εκπροσωπευτικής εξουσίας από τα στελέχη αυτών σπανιότερα, έτσι, ακριβώς, και ο Ν. 4548/2018 περί αναμόρφωσης του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών σε συνδυασμό με το Ν. 4607/2020 περί εταιρικής διακυβέρνησης των ανωνύμων εταιρειών εμπεριέχουν πληθώρα διατάξεων που οριοθετούν την ευθύνη των οργάνων διοίκησης των νομικών προσώπων σε περιπτώσεις έκνομων συμπεριφορών. Υπό το πρίσμα αυτό, καθώς και του γεγονότος ότι και τα λοιπά Ν.Π.Ι.Δ. διαδραματίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας, διατυπώθηκε η άποψη της διεύρυνσης της κατ' έγκλησης δίωξης στις περιπτώσεις που το έγκλημα της απιστίας στρέφεται κατά της παρουσίας των νομικών προσώπων.²¹⁷ Ο ρόλος, όμως, που διαδραματίζουν τα Ν.Π.Ι.Δ. στην οικονομία σε καμία περίπτωση δεν δύναται να συγκριθεί με τον ρόλο των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην εθνική οικονομία, και συγκεκριμένα τον ρόλο αυτών ως βασικού άξονα αφενός της διαρκούς χρηματοδότησης της επιχειρηματικότητας, κι αφετέρου της παράλληλης εξομάλυνσης του μεγάλου αριθμού των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ), -και δη δείκτη φερεγγυότητας-, συνεπεία της οικονομικής κρίσης που βίωσε η Ελλάδα.²¹⁸ Εξάλλου, όπως, έχει ήδη επισημανθεί²¹⁹, βασική αποστολή των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί η διαμεσολάβηση μεταξύ θετικών και αρνητικών αποταμιευτών κατά την μεταφορά χρηματικών πόρων.²²⁰

²¹⁶ Θ., Παπακυριάκου, «Η ποινική προστασία των Τραπεζών στο ελληνικό δίκαιο. Συστηματική επισκόπηση και επιλεγμένα ζητήματα με έμφαση στα αδικήματα της απιστίας και της απάτης», ΠοινΔικ, 2017, Τεύχος 10°, σ. 903-913, σ.903- 905.

²¹⁷ Π., Βруниώτης, «Η απόφαση περί μη υποβολής έγκλησης για την αξιόποινη πράξη στρεφόμενη κατά πιστωτικού ιδρύματος», ΠοινΔικ, 2019, τεύχος 12°, σ.1290-1303, σ.1291 υπό 7^η υποσημείωση.

²¹⁸ Ο., Ναμίας, «Όταν οι υπερβολικές διώξεις προκαλούν ενίοτε υπερβολικά νομοθετήματα (με αφορμή το παράδειγμα της κατ' έγκληση δίωξης της απιστίας στον χρηματοπιστωτικό τομέα)», Nova Criminalia, Τεύχος 11°, Νοέμβριος 2020, σ.4-5.

²¹⁹ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 2^ο υπό 2.4.3.

²²⁰ Χρ., Γκόρτσος, «Δημόσιο τραπεζικό δίκαιο: Το δίκαιο της πρόληψης και διαχείρισης τραπεζικών κρίσεων» στο συλλογικό έργο (Ρόκας, Ν., Γκόρτσος, Χρ. Βλ., Μικρουλέα, Α. και Χ.Κ. Λιβαδά), *Στοιχεία τραπεζικού δικαίου, Μέρος Πρώτο*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2016, σ. 23-88 και 177-201, σ.23.

Όσον αφορά τη θέση της νομολογίας, η επιλογή του νομοθέτη να διαφοροποιήσει τον τρόπο δίωξης του εγκλήματος της απιστίας, όταν αυτή στρέφεται κατά της περιουσίας των τραπεζικών ιδρυμάτων, -και ουσιαστικά, δια της διαφοροποίησης αυτής να δημιουργείται μια νέα μορφή κατ' έγκλησης διωκόμενου εγκλήματος-, κρίθηκε από τέσσερα βουλεύματα²²¹ ως αντισυνταγματική. Έναν από τους κύριους λόγους μομφής που μνημονεύτηκε στα εν λόγω βουλεύματα αποτελεί η παραβίαση της συνταγματικής αρχής της ισότητας (α.4 παρ. 1 Σ), με αιτιολογία την ευνοϊκότερη ποινική μεταχείριση των δραστών που τελούν το αδίκημα της απιστίας σε βάρος των τραπεζικών ιδρυμάτων σε συγκερασμό με τους δράστες που διαπράττουν το έγκλημα της απιστίας κατά της περιουσίας λοιπών Ν.Π.ΙΔ. και διώκονται αυτεπαγγέλτως.²²²

Επιπρόσθετα, ως λόγος αντισυνταγματικότητας της διάταξης του α.405 παρ. 1 ΠΚ, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την διάταξη του α.12 παρ.3 του Ν. 4637/2019, επισημάνθηκε η απαγορευμένη «κρυπτοαμνηστία», ήτοι η παροχή αμνηστίας που αίρει τον αξιόποιο χαρακτήρα των πράξεων ή παραλείψεων συγκεκριμένης κατηγορίας προσώπων.²²³

Περαιτέρω, κρίθηκε νομολογιακά ότι καταπατείται το δικαίωμα της έννομης προστασίας και της δίκαιης δίκης των παθόντων του εγκλήματος της απιστίας, όπως αυτό ειδικότερα ορίζεται στην διάταξη του α.20 παρ. 1Σ και α.6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ²²⁴. Πιο συγκεκριμένα, υπογραμμίστηκε ότι δια της εν λόγω διάταξης οι μέτοχοι της μειοψηφίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αδυνατούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, και δη το δικαίωμα στην πληροφόρηση, καθώς δε δύνανται να λάβουν γνώση της άπιστης διαχείρισης των οργάνων της διοίκησης. Σημειώνεται ότι καταπάτηση αυτή του δικαιώματος των μετόχων

²²¹ ΣυμβΠλημΑθ 2165/2020, 2696/2020 (αδημ.), 3039/2020 (αδημ.) και 3099/2020 (αδημ.).

²²² Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ.144.

²²³ Ο., Ναμίας, «Όταν οι υπερβολικές διώξεις προκαλούν ενίοτε υπερβολικά νομοθετήματα (με αφορμή το παράδειγμα της κατ' έγκληση δίωξης της απιστίας στον χρηματοπιστωτικό τομέα)», *Nova Criminalia*, Τεύχος 11°, Νοέμβριος 2020, σ.4-5.

²²⁴ Σύμφωνα με την διάταξη του α.6 παρ.1 ΕΣΔΑ: «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια, δημόσια και εντός λογικής προθεσμίας από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που λειτουργεί νόμιμα, το οποίο θα αποφασίσει είτε ως προς αμφισβητήσεις για τα αστικής φύσης δικαιώματα και υποχρεώσεις του είτε για το βάσιμο κάθε εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσης. Η απόφαση πρέπει να εκδοθεί δημόσια, η είσοδος όμως στην αίθουσα των συνεδριάσεων μπορεί να απαγορευτεί για τον Τύπο και το κοινό για όλη ή μέρος της διάρκειας της δίκης προς το συμφέρον της ηθικής, της δημόσιας τάξης ή της εθνικής ασφάλειας σε δημοκρατική κοινωνία, όταν αυτό ενδείκνυται από τα συμφέροντα των ανηλίκων ή της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων, ή στον απολύτως αναγκαίο βαθμό που κρίνει το δικαστήριο, όταν η δημοσιότητα θα μπορούσε υπό ειδικές συνθήκες να βλάψει τα συμφέροντα της δικαιοσύνης».

μειοψηφίας γίνεται εντονότερο στις περιπτώσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα υποκαταστήματα αλλοδαπών τραπεζικών ιδρυμάτων.²²⁵

Οι ως άνω θέσεις της νομολογίας σχετικά με την αντισυνταγματικότητα της κατ' έγκλησης δίωξης του εγκλήματος της απιστίας κατά της περιουσίας χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, υποχώρησαν κατόπιν της άσκησης αναίρεσης από τον Αντεισαγγελέα του ΑΠ και της έκδοσης του με αρ. 158/2021 Βουλεύματος του Συμβουλίου ΑΠ, με το οποίο οριστικοποιήθηκε η συνταγματικότητα της ρύθμισης της διάταξης του α.405 παρ. 1 ΠΚ, αμετάκλητα.²²⁶

2. Το έγκλημα της απιστίας και το «έγκλημα του λευκού περιλαιμίου»

2.1. Η έννοια του εγκλήματος του λευκού περιλαιμίου

Η έννοια του εγκλήματος του λευκού περιλαιμίου ('White-collar crime') εμφανίστηκε το 1939 από τον Edwin Sutherland²²⁷, προκειμένου να σκιαγραφηθούν τα εγκλήματα που τελούνται από ανώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα, στα οποία υπάγονται φαινομενικά ευυπόληπτοι επιχειρηματίες.²²⁸ Ο προαναφερθείς ορισμός συμπληρώθηκε από τον ίδιο τον εισηγητή του με σκοπό να αποκλειστούν από το πεδίο έρευνας τα εγκλήματα που τελούνται μεν από τα μέλη της ανώτερης κοινωνικής τάξης, αλλά δεν τελούνται εντός του πλαισίου της επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους. Συνεπώς, ως έγκλημα του λευκού περιλαιμίου ορίζεται κατά προσέγγιση το έγκλημα που τελείται από ένα άτομο ευυπόληπτο και με υψηλή κοινωνική θέση μέσα στα πλαίσια της επαγγελματικής του δραστηριότητας.²²⁹

Από τον ως άνω ορισμό της έννοιας του εγκλήματος του λευκού περιλαιμίου καθίσταται σαφές ότι αφενός η συγκεκριμένη κατηγορία εγκλήματος συσχετίζεται με την επαγγελματική ιδιότητα του δράστη, -και μάλιστα τελείται κατά την διάρκεια αυτής-, κι αφετέρου ο δράστης ανήκει σε ανώτερη κοινωνικοοικονομική τάξη.²³⁰

²²⁵ Γ., Κατσαούνης, *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023, σ. 145.

²²⁶ ΣυμβΑΠ 158/2021 (ΣΤ' Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: <https://www.areiospagos.gr/>.

²²⁷ Περισσότερα στο: https://en.wikipedia.org/wiki/Edwin_Sutherland.

²²⁸ Χ., Δημόπουλος, *Εισηγήσεις Εγκληματολογίας*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2008, σ.836.

²²⁹ Στο ίδιο, σ.837.

²³⁰ Στο ίδιο, σ.837.

Αξίζει να υπογραμμιστεί η ιδιαιτερότητα των εγκλημάτων του λευκού κολάρου σε σχέση με έτερα εγκλήματα, η τέλεση των οποίων δεν πλήττει στον ίδιο βαθμό τους κοινωνικούς θεσμούς και την οργάνωση της κοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα, τα εγκλήματα του λευκού κολάρου προκαλούν την καλλιέργεια της κοινωνικής δυσπιστίας προς τους θεσμούς και δημιουργούν συνθήκες αποδιοργάνωσης μεγάλης κλίμακας.²³¹ Επομένως, θύματα του εγκλήματος του λευκού κολάρου δεν είναι μόνο μεμονωμένα άτομα, αλλά και το κράτος και το σύνολο της κοινωνίας.²³² Επιπρόσθετα, λόγω εμφάνισης της συγκεκριμένης κατηγορίας εγκλημάτων συνιστά η πολιτική οικονομία ενός κράτους, η οποία βασίζεται στην άνιση κατανομή των οικονομικών πόρων μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών τάξεων.²³³ Επισημαίνεται, επίσης, ότι δεν υφίσταται αυξημένη καταγραφή της συγκεκριμένης κατηγορίας εγκλημάτων, διότι οι εγκληματίες καταφέρνουν να εκμεταλλεύονται, καθώς και να επηρεάζουν την αδυναμία, -έως και ανυπαρξία-, του νόμου και των διωκτικών μηχανισμών, με αποτέλεσμα την μη επιβολή κυρώσεων.²³⁴

2.2. Το έγκλημα του λευκού περιλαιμίου στη σύγχρονη πραγματικότητα

Στη σύγχρονη εποχή το έγκλημα του λευκού περιλαιμίου δεν περιορίζεται πλέον στον ορισμό που είχε δοθεί αρχικά από τον Sutherland²³⁵, αλλά έχει εξελιχθεί λόγω των μεταβολών της παγκόσμιας οικονομίας, της ενδυνάμωσης της «δομικής εξουσίας του κεφαλαίου» και την υποχώρηση των ορίων του κράτους έναντι των διεθνών και ευρωπαϊκών οικονομικών συμφερόντων.²³⁶ Έτσι, λοιπόν, παρατηρείται η μετάθεση του ερευνητικού ενδιαφέροντος από το μικρο-επίπεδο του «εγκληματία ανθρώπου» στο μακρο-επίπεδο, και συγκεκριμένα στην διαπίστωση του τρόπου λειτουργίας του κράτους ως προς την οριοθέτηση και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας.²³⁷ Στη σύγχρονη, συνεπώς, μορφή του το έγκλημα του λευκού

²³¹ Χ., Δημόπουλος, *Εισηγήσεις Εγκληματολογίας*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2008, σ.837.

²³² Στρ., Γεωργούλας, «Από το έγκλημα του λευκού κολάρου στο κρατικό- επιχειρηματικό έγκλημα» στο Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν. Κ., Παπαχαράλαμπος, Χ. (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Εκδόσεις ΕΑΠ, Αθήνα, 2019, σ. 41- 62, σ.44.

²³³ Στο ίδιο, σ.41.

²³⁴ Στο ίδιο, σ.45.

²³⁵ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 3^ο υπό 2.1.

²³⁶ Β., Βασιλαντωνοπούλου, *Λευκά Κολάρα & Οικονομικό Έγκλημα. Κοινωνική Βλάβη & Αντεγκληματική Πολιτική*, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2014, σ.330-331.

²³⁷ Α., Χουλιάρας, «Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική», στο Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν. Κ., Παπαχαράλαμπος, Χ. (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Εκδόσεις ΕΑΠ, Αθήνα, 2019, σ.63-87, σ.63-65.

περιλαιμίου εμφανίζεται ως εγκληματικότητα των ισχυρών, που συχνά γίνεται αντιληπτή με την μορφή κρατικών-εταιρικών εγκλημάτων.²³⁸ Πλέον, το κράτος διαδραματίζει έναν διττό ρόλο, ήτοι το ρόλο του εξουσιαστικού θεσμού που είναι επιφορτισμένος με την πάταξη των φαινομένων εγκληματικότητας, καθώς και το ρόλο του βασικού παράγοντα της εγκληματογένεσης.²³⁹

Η προαναφερθείσα διττή λειτουργία του κράτους επιτρέπει στα φαινόμενα εγκληματικότητας των ισχυρών να αναπτύσσονται σε ένα περιβάλλον αφάνειας και ελλιπούς λογοδοσίας, με αποτέλεσμα αυτά να παραμένουν στο «ποινικό απυρόβλητο» και να μην προβάλλονται στο δημόσιο λόγο.²⁴⁰ Τούτο επιτυγχάνεται κυρίως δια της συνεργασίας του κράτους με εταιρείες του ιδιωτικού τομέα, και συγκεκριμένα είτε μέσω της παρακίνησης του ίδιου του Κράτους προς τα νομικά πρόσωπα να τελέσουν αξιόποινες πράξεις, ή μέσω της ενστερνισμού από το Κράτος μιας παθητικής στάσης προς την κινητοποίηση των μηχανισμών ελέγχου απέναντι στις παρανομίες των επιχειρήσεων.²⁴¹ Αυτή η σχέση «διμερούς μονοπωλίου» μεταφράζεται με το Κράτος να πωλεί διοικητικές υπηρεσίες στις εταιρείες, οι οποίες καταβάλουν στο Κράτος ως αντίτιμο οικονομικούς πόρους και εξουσία.²⁴² Καθίσταται, λοιπόν, αντιληπτό ότι η προαναφερθείσα σχέση «διμερούς μονοπωλίου» συνιστά μια σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατικών οργάνων και των συμφερόντων του ιδιωτικού τομέα²⁴³, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία τυποποίησης των εγκλημάτων των ισχυρών ως ποινικού εγκλήματος.²⁴⁴ Βέβαια, το γεγονός αυτό ενισχύεται και εξαιτίας της αδυναμίας σύλληψης των εγκλημάτων των ισχυρών μόνο με νομικούς όρους, καθώς και της παρεμβολής των συμφερόντων του ιδιωτικού τομέα στη νομοπαρασκευαστική διαδικασία.²⁴⁵

²³⁸ Στρ., Γεωργούλας, «Από το έγκλημα του λευκού κολάρου στο κρατικό- επιχειρηματικό έγκλημα» στο Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν. Κ., Παπαχαλαράμπος, Χ. (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Εκδόσεις ΕΑΠ, Αθήνα, 2019, σ. 41- 62, σ.45-47.

²³⁹ Α., Χουλιάρης, «Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική», στο Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν. Κ., Παπαχαλαράμπος, Χ. (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Εκδόσεις ΕΑΠ, Αθήνα, 2019, σ.63-87, σ. 65.

²⁴⁰ Β., Βασιλαντωνοπούλου, *Λευκά Κολάρια & Οικονομικό Έγκλημα. Κοινωνική Βλάβη & Αντεγκληματική Πολιτική*, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2014, σ.328.

²⁴¹ Στρ., Γεωργούλας, *ό.π.*, σ. 47- 48.

²⁴² Γ., Δελλής, *Δήμος και Αγορά. Το δημόσιο δίκαιο «αλλιώς», με το βλέμμα της οικονομικής ανάλυσης*, Εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα, 2018, σ. 176.

²⁴³ Β., Βασιλαντωνοπούλου, *ό.π.*, σ. 129.

²⁴⁴ Β., Βασιλαντωνοπούλου, «Η αντεγκληματική πολιτική για το ξέπλυμα «βρόμικου» χρήματος ως λανθάνουσα οικονομική διακυβέρνηση» στο Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν. Κ., Παπαχαλαράμπος, Χ. (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Εκδόσεις ΕΑΠ, Αθήνα, 2019, σ.255- 277, σ.255- 257.

²⁴⁵ Στο ίδιο, σ.255-257.

2.3. Το έγκλημα της απιστίας ως έγκλημα των ισχυρών

Το έγκλημα της απιστίας συνιστά τη βασική «επιχειρηματική» άδικη πράξη της αποκαλούμενης εσωτερικής προσβολής του εννόμου αγαθού της περιουσίας, καθώς η άδικη πράξη της άπιστης διαχείρισης τελείται από εκείνο το πρόσωπο που έχει έσωθεν την επιμέλεια, αλλά και τη διαχείριση του εννόμου αγαθού της περιουσίας, ήτοι από τον εγγυητή του προστατευόμενου εννόμου αγαθού.²⁴⁶ Σύμφωνα με όσα αναλύθηκαν εκτενώς ανωτέρω²⁴⁷, το έγκλημα της απιστίας συγκεντρώνει εκείνα τα χαρακτηριστικά που είχε προσθέσει ο Sutherland²⁴⁸ στον ορισμό του εγκλήματος του λευκού περιλαιμίου. Πιο συγκεκριμένα, ο δράστης του εγκλήματος της απιστίας συνήθως ανήκει σε ανώτερες κοινωνικές τάξεις και είναι ευυπόληπτος, καθώς δυνάμει νόμου ή δικαιοπραξίας του έχει αποδοθεί η διαχείριση της περιουσίας ενός φορέα, και εντός του πλαισίου της εν λόγω δραστηριότητας τελεί μία αξιόποινη πράξη, από την οποία επέρχεται ζημία στην υπό διαχείριση περιουσία. Δια αυτού του τρόπου διαρρηγνύεται η σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ του δράστη και του φορέα της περιουσίας.

Στη σύγχρονη βιομηχανική, και ήδη ψηφιακή εποχή το έγκλημα της απιστίας αποτελεί την κατ' εξοχήν μορφή εγκληματικότητας κατά του εννόμου αγαθού της περιουσίας, αφενός λόγω της μετάλλαξης της μορφής της περιουσίας, -και συγκριμένα λόγω της τάσης τροπής της ενσώματης περιουσίας σε άυλη-, κι αφετέρου λόγω της διάστασης μεταξύ των οργάνων διοίκησης ('management') ενός Ν.Π.Ι.Δ. και της κατοχής των περιουσιακών στοιχείων και μέσων παραγωγής στις εταιρείες με μεγάλους οικονομικούς κύκλους.²⁴⁹ Επιπρόσθετα, το αδίκημα της απιστίας στη σύγχρονη εποχή τελείται με την πλημμελή εφαρμογή των κανόνων της «Εταιρικής Διακυβέρνησης» που επιτάσσουν το σαφή διαχωρισμό μεταξύ των οργάνων της διοίκησης και των μετόχων του εκάστοτε νομικού προσώπου.²⁵⁰ Έτσι, λοιπόν, η απιστία εμφανίζεται, πλέον, ως μορφή εγκληματικότητας που συχνά δεν αντιμετωπίζεται ως έγκλημα του ποινικού δικαίου, αλλά ως παρεκκλίνουσα, ή ακόμα και εσφαλμένη επιχειρηματική απόφαση, η οποία αποδίδεται σε δυσλειτουργίες της οργάνωσης του νομικού προσώπου ή σε λανθασμένες εκτιμήσεις των διοικητικών τους οργάνων. Η ιδιότητα του δράστη ως διαχειριστή

²⁴⁶ Μ. Καϊάφα- Γκμπάντι σε Στ. Ο., Χούρσογλου, «Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα : συνοπτική παρουσίαση, κριτική αξιολόγηση», σε ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2022, τόμος 70, τεύχος 9, σ. 1940-1951, σ.1940.

²⁴⁷ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 2^ο υπό 2.

²⁴⁸ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 3^ο υπό 2.1.

²⁴⁹ Ι., Μοροζίνης, *ΑΠΙΣΤΙΑ (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια.*, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026, σ.19.

²⁵⁰ Στο ίδιο, σ.19.

αλλότριας περιουσίας, η πολυπλοκότητα των οικονομικών συναλλαγών, η δυνατότητα επίκλησης επιχειρηματικών ή οργανωσιακών δυσλειτουργιών, καθώς και η θέσπιση πλήθους προϋποθέσεων για την πλήρωση της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης μιας ποινικής διάταξης, καθιστούν το έγκλημα της απιστίας δύσκολα ανιχνεύσιμο, κι ακόμα δυσκολότερα διώξιμο. Ιδιαίτερα δε, μετά τις αλλαγές του Ν.4 619/2019 στην διάταξη του α.390ΠΚ, και συγκεκριμένα η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξη του εγκλήματος της απιστίας κατά της περιουσίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων συνιστά μια μορφή επιλεκτικής ποινικοποίησης του νομοθέτη, δυνάμει της οποίας μετατίθεται η πρωτοβουλία της δίωξης του δράστη από το κράτος στα ίδια τα όργανα διοίκησης του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, γεγονός που συμβάλλει στην ένταξη της πιστωτικής απιστίας στο «ποινικό απυρόβλητο».²⁵¹ Συνεπώς, η εν λόγω επιλογή του νομοθέτη συνιστά «ιδιωτικοποίηση» του ποινικού δικαίου, καθώς το αξιόποινο της πράξης εναρμονίζεται με την ιδιωτική βούληση, κι όχι με το δημόσιο συμφέρον.²⁵²

3. Η αντεγκληματική πολιτική απέναντι στο έγκλημα της απιστίας

3.1. Η έννοια της αντεγκληματικής πολιτικής

Η αντεγκληματική πολιτική συνιστά το ουσιώδες εκείνο μέσο που κατέχει μία οργανωμένη κοινωνία για την καταπολέμηση της εμφανούς, καθώς και της αφανούς εγκληματικότητας σε προληπτικό και σε κατασταλτικό επίπεδο.²⁵³ Η καταστολή των εγκληματικών φαινομένων επέρχεται σε προληπτικό, όπως και σε αποτρεπτικό επίπεδο δια της υιοθέτησης και υλοποίησης κοινωνικοοικονομικών και εκπαιδευτικών μέτρων, ενώ η καταστολή αυτών πραγματοποιείται μέσω των διατάξεων του ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου.²⁵⁴ Επομένως, η αντεγκληματική πολιτική συνιστά τον κλάδο της δημόσιας

²⁵¹ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 2^ο υπό 1.2.

²⁵² Α., Χουλιάρης, «Από την αυτεπάγγελτη στην κατ' έγκληση δίωξη της κακουργηματικής απιστίας κατά τραπεζών: σκέψεις σχετικά με την ποινική εξουσία και την αντεγκληματική πολιτική (με αφορμή και την υπ' αριθ. 158/2021 Αρείου Πάγου σε συμβούλιο)», σε Αντιγόνη: το ερώτημα, Περιοδικό για την Κριτική Εγκληματολογία, το Ποινικό Πρόβλημα και τον Κοινωνικό Έλεγχο, Ιούνιος 2021, Τόμος 1, αρ. 1, σ. 194-200, σ.197, διαθέσιμο στο: https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/Antigr_crimin/issue/view/2419/1303.

²⁵³ Χ., Δημόπουλος, *Εισηγήσεις Εγκληματολογίας*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2008, σ. 52.

²⁵⁴ Στο ίδιο, σ.52.

πολιτικής ενός κράτους που ενσωματώνει ένα εύρος εφαρμογών της εγκληματολογικής και ποινικής θεωρίας μέσω της θέσπισης μέτρων.²⁵⁵

Τα μέτρα αντεγκληματικής πολιτικής δεν πρέπει να συγχέονται με τους ιδεολογικούς προσανατολισμούς αυτής, οι οποίοι παραπέμπουν σε γενικές κατευθυντήριες αρχές πολιτικής.²⁵⁶ Προς επίρρωση, επισημαίνεται ότι ενώ τα μέτρα αντεγκληματικής πολιτικής πηγάζουν από το νόμο, οι ιδεολογικοί προσανατολισμοί αντεγκληματικής πολιτικής, ή άλλως τα πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής, αναδύονται από τις θεωρίες περί ύπαρξης μιας ιδανικής κοινωνίας.²⁵⁷ Πιο συγκεκριμένα, τα πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής περιβάλουν το σκοπό της επιβολής ποινής σε εγκληματίες, καθορίζουν τη δράση και το ρόλο της αστυνομίας, καθώς και σχηματίζουν τον τρόπο μεταχείρισης του εγκληματία.²⁵⁸ Τέλος, σημειώνεται ότι τα πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής ταξινομούνται σε κυρίαρχα και σε εναλλακτικά πρότυπα.

3.2. Η επίδραση της αντεγκληματικής πολιτικής στη νομοτυπική διαμόρφωση του εγκλήματος της απιστίας μετά τον Ν. 4619/2019

Οι κύριες αλλαγές του νέου ΠΚ επί των περιουσιακών εγκλημάτων αφορούν στην μεταρρύθμιση των διατάξεων που τυποποιούν κακουργηματικές μορφές εγκλημάτων κατά του εννόμου αγαθού της περιουσίας, καθώς και στην ενίσχυση της εξάρτησης του ποινικού κολασμού των αξιόποινων πράξεων από την βούληση του παθόντος.²⁵⁹ Οι εν λόγω καινοτομίες αποτελούν την απάντηση του ποινικού νομοθέτη στην πληθωριστική -κατά τα προηγούμενα χρόνια- παραγωγή ποινικής νομοθεσίας και της αύξησης της ποινικής ύλης, που συνετέλεσε αφενός στην συμφόρηση των ποινικών δικαστηρίων, κι αφετέρου στον υπερπληθυσμό των καταστημάτων κράτησης.²⁶⁰ Επισημαίνεται ότι με τις αλλαγές που επέφερε ο Ν. 4619/2019 επήλθε εκσυγχρονισμός του ελληνικού ποινικού δικαίου σε συγκερασμό με το έως τότε ισχύον

²⁵⁵ Σ., Βιδάλη, *Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017, σ. 13.

²⁵⁶ Στο ίδιο, σ.16.

²⁵⁷ Στο ίδιο, σ.16-17.

²⁵⁸ Στο ίδιο, σ. 17.

²⁵⁹ Στ., Χούρσογλου, «Τα εγκλήματα κατά της περιουσίας στον νέο ΠΚ», σε ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2019, τόμος 67, τεύχος 7, σ. 1420-1431, σ.1420.

²⁶⁰ Α., Χουλιάρας, *Ποινική Εξουσία, Αντεγκληματική Πολιτική και τα Πολιτισμικά τους Συγκείμενα, Μια κριτική εγκληματολογική προσέγγιση*, Εκδόσεις Σάκουλας, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2024, σ.191.

σύστημα επιβολής ποινικών κυρώσεων, το οποίο παρουσίαζε συμπτώματα εκφυλισμού και ανυπαρξία εσωτερικής συνοχής.²⁶¹

Ειδικότερα, όσον αφορά στους λόγους που οδήγησαν στις τροποποιήσεις της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας, - εκτός των ανωτέρω αναφερομένων-, θα πρέπει να σημειωθεί ως αιτία ενσωμάτωσης της υπηρεσιακής απιστίας στις διατάξεις περί κοινής απιστίας με ταυτόχρονη κατάργηση του Ν. 1608/1950²⁶², το γεγονός ότι εφαρμόζοταν η διάταξη της κοινής απιστίας για τον εντοπισμό των στοιχείων της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης στην πράξη που τέλεσε ο κατηγορούμενος, και σε περίπτωση καταφατικής κρίσης, η ποινή που αντιμετώπιζε ο δράστης προερχόταν από την εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 1608/1950.²⁶³ Το παράδοξο αυτό οδήγησε στον ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό υποθέσεων υπηρεσιακής απιστίας που εκκρεμούσαν προς εκδίκαση.²⁶⁴

Ιδιαίτερη δε, σημασία στις επιλογές του νομοθέτη κατά την αναμόρφωση της διάταξης του α.390 ΠΚ διαδραμάτισε και η κοινωνικοοικονομική κρίση που βίωσε η χώρα τα προηγούμενα έτη και που επέφερε -μεταξύ άλλων- διόγκωση στα ΜΕΔ. Όπως έχει ήδη επισημανθεί²⁶⁵, στην διάταξη του α.5 της Αιτιολογικής Έκθεσης του σχεδίου νόμου 4637/2019, που τροποποίησε την διάταξη του α.405 παρ. 1 ΠΚ, υπερτονίζεται ότι η δυνατότητα της κατ' έγκλησης δίωξης του εγκλήματος της απιστίας κατά της περιουσίας του τραπεζικού ιδρύματος ενδυναμώνει το νομικό πλαίσιο αποβλέποντας στην διασφάλιση της ελεύθερης άσκησης της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία τεκμηριώνει τη δημοκρατική και αποτελεσματική λειτουργία της εκτελεστικής εξουσίας όσον αφορά την ρύθμιση της καθημερινής οικονομικής δραστηριότητας.²⁶⁶ Η εν λόγω αιτιολογία του νομοθέτη αφενός επικρίθηκε για τη συνταγματικότητά της, κι αφετέρου παράβλεπε το γεγονός ότι παρέχεται ένα «προνόμιο» στην παθούσα τράπεζα να αξιολογεί κατά την ελεύθερη κρίση της το αξιόπιστο, κι εν τέλει να τροφοδοτείται η επιλεκτική ποινική μεταχείριση των δραστών, καθώς και η

²⁶¹ Α., Χουλιάρας, *Ποινική Εξουσία, Αντεγκληματική Πολιτική και τα Πολιτισμικά τους Συγκείμενα, Μια κριτική εγκληματολογική προσέγγιση*, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2024, σ.197.

²⁶² Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 1^ο υπό 3.4.1.

²⁶³ Ν., Δελήδημος, «Βασικές έννοιες του Ποινικού Δικαίου υπό αναθεώρηση. Η νομολογία απέναντι στο νόμο;» ΕλλΔνη, Ιούλιος-Αύγουστος 2024, Τεύχος 4^ο, σ.968-973, σ.969, διαθέσιμο σε: sakkoulas-online.

²⁶⁴ Στο ίδιο, σ.969.

²⁶⁵ Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο 3^ο υπό 1.2. και 1.2.1.

²⁶⁶ Βλ. ανωτέρω αναλυτικά Κεφάλαιο 3^ο υπό 1.2.1.

αυθαιρεσία²⁶⁷ δια της εφαρμογής του «δικαίου των ισχυρών». Από άποψη αντεγκληματικής πολιτικής γεννάται η υποψία ότι η επιλογή του νομοθέτη δεν λειτούργησε ως ένας ουδέτερος μηχανισμός καταπολέμησης της εμφανούς εγκληματικότητας κατά των προσβολών του εννόμου αγαθού της περιουσίας, αλλά, αντιθέτως ως ένα εργαλείο δημιουργίας ενός ποινικού δικαίου δύο ταχυτήτων προς όφελος του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού.²⁶⁸

²⁶⁷ Α., Χουλιάρας, «Από την αυτεπάγγελτη στην κατ' έγκληση δίωξη της κακουργηματικής απιστίας κατά τραπεζών: σκέψεις σχετικά με την ποινική εξουσία και την αντεγκληματική πολιτική (με αφορμή και την υπ' αριθ. 158/2021 Αρείου Πάγου σε συμβούλιο)», σε Αντιγόνη: το ερώτημα, Περιοδικό για την Κριτική Εγκληματολογία, το Ποινικό Πρόβλημα και τον Κοινωνικό Έλεγχο, Ιούνιος 2021, Τόμος 1, αρ. 1, σ. 194-200, σ.197-198, διαθέσιμο στο: https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/Antigr_crimcrim/issue/view/2419/1303 .

²⁶⁸ Στο ίδιο, σ.198.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το έγκλημα της απιστίας, -ή άλλως, το αδίκημα της κατ' εξοχήν εσωτερικής προσβολής του εννόμου αγαθού της περιουσίας από τους ίδιους τους εγγυητές της ακεραιότητας του εν λόγω αγαθού-, τοποθετήθηκε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του ποινικού νομοθέτη κυρίως τις τελευταίες δεκαετίες λόγω της αύξησης των φαινομένων οικονομικής εγκληματικότητας.²⁶⁹ Η αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας δέχτηκε πλήθος μεταρρυθμίσεων προκειμένου να αποτελεί σήμερα το βασικό εργαλείο της κατηγορούσας αρχής για την πάταξη των εγκλημάτων των ισχυρών.²⁷⁰ Οι συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις αποτελούν, αφενός αντικατοπτρισμό έως και τον ΠΚ του 1950 του βαυαρικού, -κι έπειτα του γερμανικού ποινικού κώδικα-, κι αφετέρου αποτύπωση της συγκροτησιακής λογικής του ελληνικού κράτους από τα χρόνια της σύστασης αυτού επί πελατειακών σχέσεων έως και την κυριαρχία του σύγχρονου συναλλακτικού περιβάλλοντος.

Ο Ν. 4619/2019, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, βρίθει καινοτομιών στο δίκαιο της περιουσιακής εγκληματικότητας. Στο πεδίο της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας επιχειρήθηκε με το Ν. 4619/2019 να ελαττωθεί η άκρατη ποινικοποίηση, καθώς και να εξορθολογιστεί η νομολογιακή παρέμβαση που οδηγούσε σε νομικές υπερβολές κατά την εφαρμογή του νόμου. Τούτο πραγματώθηκε με δύο διευκρινιστικού χαρακτήρα προσθήκες στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας: ο λόγος για την προσθήκη της φράσης «παράβαση των κανόνων επιμελούς διαχείρισης» και της λέξης «βέβαιη» ζημία. Περαιτέρω, αναχαιτίστηκε ο εξοβελισμός της εφαρμογής της διάταξης του εγκλήματος της κοινής απιστίας και η μαξιμαλιστική νομολογιακή πρακτική στις περιπτώσεις τέλεσης του εγκλήματος της απιστίας περί την υπηρεσία δια της ταυτόχρονης ενσωμάτωσης της υπηρεσιακής απιστίας στην διάταξη περί κοινής απιστίας, καθώς και της κατάργησης του Ν. 1608/1950 περί καταχραστών δημοσίου χρήματος.

Αντίλογο στην προσπάθεια του νομοθέτη περί αναμόρφωσης του ποινικού δικαίου αποτέλεσε στη νομολογία, -κι εξακολουθεί να αποτελεί σε μερίδα της θεωρίας-, η δυνατότητα των διοικητικών οργάνων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να υποβάλουν έγκληση κατά των δραστών του εγκλήματος της απιστίας, όταν η άπιστη διαχείριση στρέφεται κατά της περιουσίας του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Οι μομφές περί αντισυνταγματικότητας και

²⁶⁹ Ι., Μοροζίνη, *ΑΠΙΣΤΙΑ* (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια., Π.Ν. Σάκουλας, Αθήνα, 2026, σ.22-23.

²⁷⁰ Στο ίδιο, σ. 23.

«κρυπτοαμνηστίας» άρθθηκαν νομολογιακά με το με αρ. 158/2021 Βούλευμα του Συμβουλίου ΑΠ. Στη θεωρία, όμως, και δη από άποψη αντεγκληματολογικής πολιτικής, η πρόβλεψη του νομοθέτη της δυνατότητας κατ' έγκλησης δίωξης του εγκλήματος της απιστίας κατά της παρουσίας του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος ελλοχεύει τον κίνδυνο της ένταξης της πιστωτικής απιστίας στο «ποινικό απυρόβλητο» ενισχύοντας την εγκληματικότητα των ισχυρών και τη δημιουργία ενός ποινικού δικαίου δύο ταχυτήτων.

Οι μεταρρυθμίσεις της διάταξης του εγκλήματος της απιστίας συνεπεία της εφαρμογής των διατάξεων του Ν. 4619/2019, επέφεραν μεν τη συστολή του αξιοποιήσιμου της εν λόγω διάταξης, αναδεικνύουν δε ακόμα τις δομικές αστοχίες της αποστολής του ελληνικού ποινικού δικαίου, ήτοι της αναγκαιότητας αυτού να επεμβαίνει στην παθολογία της κοινωνικοοικονομικής δραστηριότητας, κι όχι στην φυσιολογική εξέλιξή της.²⁷¹

²⁷¹ I., Μοροζίνη, *ΑΠΙΣΤΙΑ (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια*, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026, σ.24.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Α. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αδαμίδης, Π., *ΜΕΛΕΤΕΣ Ποινικού Δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Ε.Ε., Αθήνα, 2019.

Αναγνωστόπουλος, Ηλ., *ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΙΣΤΙΑΣ, Άρθρα 390 & 256 ΠΚ, 2^η Έκδοση*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2003.

Βασιλαντωνοπούλου, Β., «Η αντεγκληματική πολιτική για το ξέπλυμα «βρόμικου» χρήματος ως λανθάνουσα οικονομική διακυβέρνηση» στο Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν. Κ., Παπαχααραλάμπους, Χ. (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα.*, Εκδόσεις ΕΑΠ, Αθήνα, 2019, σ.255- 277.

Βασιλαντωνοπούλου, Β., *Λευκά Κολάρα & Οικονομικό Έγκλημα. Κοινωνική Βλάβη & Αντεγκληματική Πολιτική*, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2014.

Βιδάλη, Σ., *Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2017.

Γεωργιάδης, Α., *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 4^η Έκδοση*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2012.

Γεωργούλας, Στρ., «Από το έγκλημα του λευκού κολάρου στο κρατικό- επιχειρηματικό έγκλημα» στο Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν. Κ., Παπαχααραλάμπους, Χ. (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Εκδόσεις ΕΑΠ, Αθήνα, 2019, σ. 41- 62.

Γκόρτσος, Χρ., «Δημόσιο τραπεζικό δίκαιο: Το δίκαιο της πρόληψης και διαχείρισης τραπεζικών κρίσεων» στο συλλογικό έργο (Ρόκας, Ν., Γκόρτσος, Χρ. Βλ., Μικρούλεα, Α. και Χ.Κ. Λιβαδά), *Στοιχεία τραπεζικού δικαίου, Μέρος Πρώτο*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2016, σ. 23-88 και 177-201.

Δελλής, Γ., *Δήμος και Αγορά. Το δημόσιο δίκαιο «αλλιώς», με το βλέμμα της οικονομικής ανάλυσης*, Εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα, 2018.

Δημόπουλος, Χ., *Εισηγήσεις Εγκληματολογίας*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2008.

Κατσαούνης, Γ., *Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα και η επιλεκτική κατ' έγκληση δίωξή της*, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2023.

Μπέκας, Ι., «Έμμεση αυτοουργία και χειραγώγηση για αυτοπροσβολή της περιουσίας», σε Θ. Δαλακούρας και Μ. Γιούνη, *Επετειακός τόμος για τα 50 χρόνια Νομικής ΔΠΘ*, 2025, σ. 441- 468, διαθέσιμο στο www.sakkoulas-online.gr .

Μπιτζλέκης, Ν., *Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, 2^η Έκδοση*, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2023.

Μοροζίνης, Ι., *ΑΠΙΣΤΙΑ (390 ΠΚ). Μία πρόταση για αλλαγή ερμηνευτικού παραδείγματος. Α. Τα θεωρητικά θεμέλια.*, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026.

Παπαδαμάκης, Α., *Τα περιουσιακά εγκλήματα, 4^η Έκδοση*, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2022.

Παύλου, Στ. & Μπέκας, Γ., *ΠΟΙΝΙΚΟ ΙΙΙ, Εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας, Περιουσίας & Ζωής*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2011.

Τζαννετής, Α., *Η ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΗ ΖΗΜΙΑ ΣΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΙΣΤΙΑΣ*, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2026.

Φράγκος, Κ., *Online κατ' άρθρο ερμηνεία Ποινικού Κώδικα*, 2020, διαθέσιμο στο www.sakkoulas-online.gr .

Χαραλαμπίδης, Α., *Σύνοψη Ποινικού Δικαίου, Γενικό Μέρος Ι, Το Έγκλημα*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2010.

Χαραλαμπίδης, Α., *Σύνοψη Ποινικού Δικαίου, Γενικό Μέρος ΙΙ, Η Ποινή*, Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2012.

Χουλιάρης, Α., «Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική», στο Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν. Κ., Παπαχαραλάμπους, Χ. (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Εκδόσεις ΕΑΠ, Αθήνα, 2019, σ.63-87.

Χουλιάρης, Α., *Ποινική Εξουσία, Αντεγκληματική Πολιτική και τα Πολιτισμικά τους Συγκείμενα, Μια κριτική εγκληματολογική προσέγγιση*, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2024.

Β. ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα», Ανατύπωση 07.06.2019, διαθέσιμη στο NOMOS.

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου 4637/2019 «Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και συναφείς διατάξεις», διαθέσιμη στο NOMOS.

Ανδρουλάκης, Ν., «Η απιστία: Άγραφον ουσιώδες συστατικόν του εγκλήματος της απιστίας», Ποινικά Χρονικά 1975, σ. 161-170.

Βруниώτης, Π., «Η απόφαση περί μη υποβολής έγκλησης για την αξιόποινη πράξη στρεφόμενη κατά πιστωτικού ιδρύματος», ΠοινΔικ, 2019, τεύχος 12°, σ.1290-1303.

Δελήδημος, Ν., «Βασικές έννοιες του Ποινικού Δικαίου υπό αναθεώρηση. Η νομολογία απέναντι στο νόμο;» ΕλλΔνη, Ιούλιος-Αύγουστος 2024, Τεύχος 4°, σ.968-973, διαθέσιμο σε: sakkoulas-online.

Δημήτραινας, Γ., «Η τυποποίηση του εγκλήματος της απιστίας στον ΠΚ», Nova Criminalia, Ειδικό Τεύχος- Νέος ΠΚ, Ιανουάριος 2020, Νο 8, σ. 6- 7, διαθέσιμο στο: <https://hcba.gr/novacriminalia/276/> .

Κιούπης, Δ., «Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας. Η διεύρυνση του καταλόγου των κατ' έγκληση διωκομένων εγκλημάτων. Πρακτικές λύσεις και θεωρητικά θεμέλια.», The Art of Crime, Νοέμβριος 2022, διαθέσιμο στο: <https://theartofcrime.gr/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B7/> .

Κοσμάτος, Κ., «Οι πρόσφατες νομοθετικές τροποποιήσεις για το έγκλημα της απιστίας κατά των τραπεζικών ιδρυμάτων», The Art of Crime, Αύγουστος 2020, διαθέσιμο στο: https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2020/05/17_KOSMATOS_TEYXOS_8.pdf .

Μοροζίνη, Ι. «Η «βέβαιη» ζημία στο έγκλημα της απιστίας (άρθρο 390 ΠΚ): Μια δογματική παρθενογένεση;», Nova Criminalia, Τεύχος 13°, Ιούλιος 2021, σ. 3 -4, διαθέσιμο στο: <https://hcba.gr/novacriminalia/298/> .

Ναμίας, Ο., «Όταν οι υπερβολικές διώξεις προκαλούν ενίοτε υπερβολικά νομοθετήματα (με αφορμή το παράδειγμα της κατ' έγκληση δίωξης της απιστίας στον χρηματοπιστωτικό τομέα)», *Nova Criminalia*, Τεύχος 11^ο, Νοέμβριος 2020, σ.4-5.

Παπακυριάκου, Θ., «Η ποινική προστασία των Τραπεζών στο ελληνικό δίκαιο. Συστηματική επισκόπηση και επιλεγμένα ζητήματα με έμφαση στα αδικήματα της απιστίας και της απάτης», *ΠοινΔικ*, 2017, Τεύχος 10^ο, σ. 903-913.

Παπακυριάκου, Θ., «Το αδίκημα της απιστίας στον νέο ΠΚ ως χαρακτηριστικό παράδειγμα του νέου δικαιοπολιτικού μοντέλου προστασίας των εννόμων αγαθών της ιδιοκτησίας και περιουσίας», σε ΕΣΔΙ, *ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ «Ο ΝΕΟΣ ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ – Ο ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ*», Θεσσαλονίκη, 2019, διαθέσιμο στο: https://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2019/papakyriakou_2019.pdf .

Σχέδιο Νόμου με τίτλο «Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις», διαθέσιμο στο: <https://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=10894> .

Το υπ' αριθμ.πρωτ.:49/15-10-2019 Δελτίου Τύπου της Ένωσης Εισαγγελέων Ελλάδας, διαθέσιμο στο: <https://enosieisaggeleon.gr/%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85-15-10-2019/> .

Χαραλάμπης, Δ., «Κράτος, Δημόσια Διοίκηση και Οικονομία της Αγοράς στην Ελλάδα. Το Ελληνικό Παράδοξο: Κοινωνικό Συμβόλαιο versus 'Πελατειακό Συμβόλαιο'» σε ΕΚΔΔΑ, *Συνέδριο: Ηθική και Δεοντολογία στη Σύγχρονη Δημόσια Διοίκηση* (σσ. 31-52), Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης (ΕΚΔΔΑ) και Εθνική Σχολή Διοίκησης (ΕΝΑ), Αθήνα, 2012, σ. 33- 34.

Χουλιάρης, Α., «Από την αυτεπάγγελτη στην κατ' έγκληση δίωξη της κακουργηματικής απιστίας κατά τραπεζών: σκέψεις σχετικά με την ποινική εξουσία και την αντεγκληματική πολιτική (με αφορμή και την υπ' αριθ. 158/2021 Αρείου Πάγου σε συμβούλιο)», σε Αντιγόνη: το ερώτημα, Περιοδικό για την Κριτική Εγκληματολογία, το Ποινικό Πρόβλημα και τον Κοινωνικό Έλεγχο, Ιούνιος 2021, Τόμος 1, αρ. 1, σ. 194-200, διαθέσιμο στο: https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/Antigr_crim/issue/view/2419/1303 .

Χούρσογλου, Στ. Ο., «Η απιστία στον νέο Ποινικό Κώδικα : συνοπτική παρουσίαση, κριτική αξιολόγηση», σε ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2022, τόμος 70, τεύχος 9, σ. 1940-1951.

Χούρσογλου, Στ. Ο., «Τα εγκλήματα κατά της περιουσίας στον νέο ΠΚ», σε ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2019, τόμος 67, τεύχος 7, σ. 1420-1431.

Γ. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΠ 1174/1991 Στ' Τμ., ΕλλΔνη 7/1991.1597, διαθέσιμο σε: sakkoulas-online.

ΟΛΑΠ 2/2009 (Ποινική), διαθέσιμη σε: ΝΟΜΟΣ

ΑΠ 967/2009 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: <https://www.areiospagos.gr/> .

ΑΠ 1528/2005 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: ΝΟΜΟΣ

ΑΠ 821/2017 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: <https://www.areiospagos.gr/> .

ΑΠ 1155/2018 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: <https://www.areiospagos.gr/> .

ΑΠ 1120/2019 (Ζ' Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: ΤΝΠ ΔΣΑ

ΑΠ 1119/2020 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: <https://www.areiospagos.gr/> .

ΑΠ 479/2021 (Ε Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: <https://www.areiospagos.gr/> .

ΑΠ 1531/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ

ΣυμβΑΠ 793/2004 (Ε' Ποινικό Τμήμα), ΠραξΛογΠΔ 2/2004.310-312, διαθέσιμο σε: sakkoulas-online.

ΣυμβΠλημΑθ 2165/2020, περίληψη αυτής διαθέσιμη σε: ΝΟΜΟΣ

ΣυμβΑΠ 158/2021 (ΣΤ' Ποινικό Τμήμα), διαθέσιμη σε: <https://www.areiospagos.gr/>.

2746/1993 ΕφΑθηνών διαθέσιμη σε: ΝΟΜΟΣ

111/2013 ΕφΠειραιά διαθέσιμη σε: ΝΟΜΟΣ

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/ δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.

